

Rondom
Van de Lisdonk

Periodiek van:

Stichting Erfgoed Goirle "De Vyer Heertganghen"

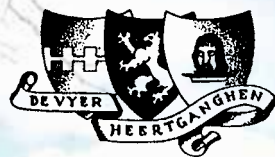
Jaargang 44 nr. 2

Portret 245
Corrie Robben-
Van Zantvoort

De positie van de
drossaard in de
Heerlijkheid
Tilburg en Goirle

Rond de schutsboom

Rond de schutsboom

Periodiek van:

Stichting Erfgoed Goirle "De Vyer Heertganchen"

Stichting Erfgoed Goirle "De Vyer Heertganchen"

Opgericht 1949

Secretariaat:

Nieuwe Rielseweg 41-43

5051 PD Goirle

Tel: 013 - 534 89 72

secretariaat@heemkundekring-goirle.nl

www.heemkundekring-goirle.nl

Overname van artikelen uit de "Rond de schutsboom" is toegestaan voor nietcommerciële doeleinden, mits bronvermelding en toezending van een exemplaar van de publicatie aan de redactie.

Jaargang 44 nr. 2 - september 2024

Redactie:

Jan van Eijck

Jan Pieterse

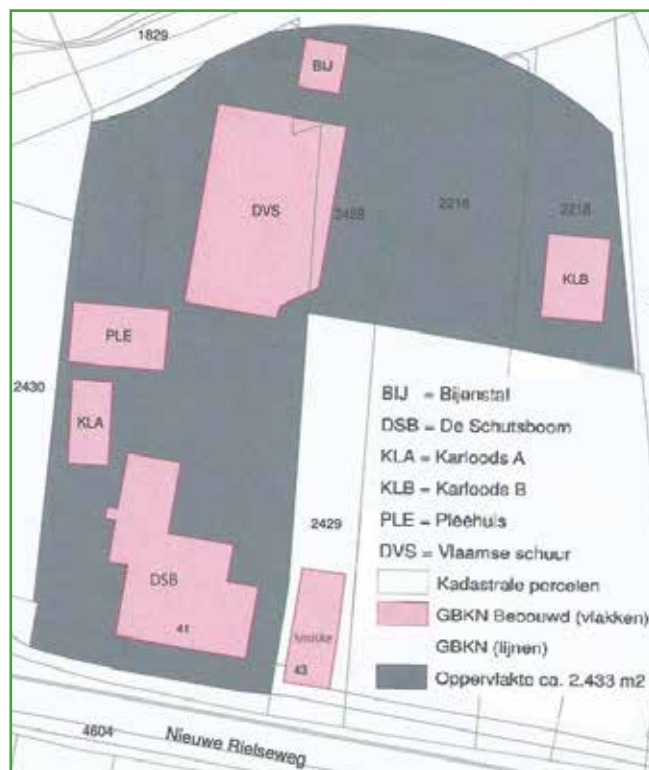
Norbert de Vries

Layout en druk:

Adviesbureau Fons Smits

Foto's:

Stichting Erfgoed Goirle, tenzij anders vermeld

Inhoud

Voorwoord	Van de redactie	4
Rondom Van de Lisdonk	John Dooremalen en Gerard de Groot	5
Corrie Robben-Van Zantvoort, portret 245	Ben Loonen	34
Taxi Walsmits, een korte geschiedenis	Marion Hoogendoorn-Konings	38
De positie van de drossaard in de Heerlijkheid Tilburg en Goirle	John van Erve	42
Bezoek de Expositie Schoôn Plekskes in Goirle in onze Heemschuur!		45

Voorwoord

Van de redactie

In dit nummer van Rondom de Schutsboom treft u weer een artikel aan van de heren John Doormalen en Gerard de Groot. Het is wederom een resultaat van gedegen onderzoek, nu naar het wel en wee van de Goirlese textielfamilie Van de Lisdonk. Zij speelden een belangrijke rol in de textielwereld van Goirle van 1847 tot bijna 1930. U leest hier hoe het wedervaren van een textielfamilie vaak afhing van toeval en van het noodlot, zoals een vroeg overlijden. Ook de textielfamilies Van Besouw en Van Puijenbroek komen langs, want vaak hingen textielfamilies aan elkaar.

In de categorie Goirlese portretten heeft Ben Loonen deze keer gekozen voor één van onze Heem-pareltjes, namelijk Corrie Robben- van Zantvoort, hoofd Interne Zaken van het Heem. Het is een mooi portret geworden, afijn leest u zelf maar!

Een beetje apart is een artikel over een recente geschiedenis, die wij vaak maar al te gauw vergeten. Marion Hogendoorn- Konings schetst ons namelijk de korte geschiedenis van een van de eerste grote taxibedrijven in Goirle, de firma Walsmits van 1973 tot 2006.

Tot slot schetst John van Erve, onze correspondent uit Nieuwegein, wat de bijna zelfstandige functie Drossaard eigenlijk voorstelde in voorbije eeuwen.

Ik wens u veel leesplezier, en....vergeet onze expositie over de *Schoône Plekskes in Goirle* niet....!

Namens de redactie,
Jan van Eijck

Rondom van de Lisdonk

Door: John Dooremalen en Gerard de Groot

1. Inleiding

Goirle kent een rijke traditie aan geschiedenissen en geschiedschrijvers. Veel auteurs zijn schatplichtig aan Janson (1878-1963) want menig een neemt – al dan niet met bronvermelding – zijn beschrijvingen over. Janson vestigt zich in 1904 in Goirle en is als correspondent in dienst bij de firma H. van Puijenbroek.

Hij verzamelt in de loop van zijn leven allerlei feiten, documenten, verhalen over de geschiedenis van Goirle. Pas na zijn pensionering worden de resultaten van zijn verzamelingen in boekvorm uitgegeven (1953). In zekere zin zouden we hem de bakermat van de Goirlese contemporaine geschiedenis kunnen noemen. Norbert de Vries besteedt uitvoering aandacht aan Janson in een publicatie uit 1992 (Twee eeuwen Goirlenaren, deel 10A). Hij gaat daarbij vooral in op 's mans maatschappelijke betekenis en zijn inspanningen om de dorpsgemeenschap nieuw leven in te blazen. De Vries geeft dan ook als ondertitel van zijn artikel mee *Henri Janson, een man vol initiatieven*. Hij noemt daarbij wel nevenstaand boek maar gaat verder niet in op het belang hiervan en tevens dat latere geschiedschrijvers zich vaak op de bevindingen en oordelen van Janson baseren. Hiermee zij niet gezegd dat alle uitspraken van Janson volledig in de pas met de werkelijkheid lopen. Zeker niet. Maar de verdienste van

het boek kan moeilijk overschat worden. Wij zien dit werk als een uitermate verdienstelijke poging om relevante ontwikkelingen voor het nageslacht te bewaren. Uiteraard kunnen we (met "de kennis van nu") tamelijk gemakkelijk enkele onjuistheden aanwijzen. Maar dat is inderdaad tamelijk gemakkelijk, ons staan immers veel meer bronnen en technische mogelijkheden ter beschikking. Maar dat al laat onverlet dat Janson een vaste plek in ons geheugen verdient als belangrijk chroniqueur van "onze" geschiedenis.

Waar relevant, melden we wat te vinden is in lectuur en literatuur. Ook komen onderwerpen aan bod waar we – tot onze verbazing – juist niet of nauwelijks iets over gevonden hebben. Die keuze en indeling van deze thema's is van persoonlijke aard en het samenstel geeft een aardige indicatie van wat naar ons idee interessant is.

2. Wat zegt Janson over (het bedrijf van) van de Lisdonk?

Janson wijdt op p. 108-109 een aantal passages aan het bedrijf van de firma Van de Lisdonk en het lijkt ons correct om de man hier volledig te citeren:

P. W. Van de Lisdonk & Co.

Bij acte van 14 pril 1847 werd opgericht de firma P. W. Van de Lisdonk & Co, met als firmanten

Peter W. van de Lisdonk en Willebrordus van de Lisdonk.

De oorspronkelijke fabricaten waren linnen tafelgoed, pellen en aanverwante artikelen, op handweefgetouwen vervaardigd. De heer Peter van de Lisdonk bleef vrijgezel. Zijn broer Willebrordus was gehuwd met Adriana Maria Mijnaars, die hem twee zonen schonk, Johannes Cornelis en Cornelis van de Lisdonk, geboren respectievelijk 27 augustus 1841 en 5 December 1845. Willebrord overleed 20 Maart 1848, 40 jaar oud. Zijn broer Peter van de Lisdonk zette de zaak alleen voort, totdat de twee zoons van wijlen zijn broer in staat waren hem te assisteren. Op 15 Juni 1868 namen Johannes C. van de Lisdonk en Cornelis van de Lisdonk de zaak over en hun oom, algemeen bekend als "Peerke van de Lisdonk", trok zich uit zaken terug, om de laatste jaren van zijn leven voor een groot deel te wijden aan sociale en charitatieve doeleinden. Hierin werkte hij veel samen met zijn goede vriend Thomas van Diessen.

De heer Peter van de Lisdonk overleed op 17 Juli 1883, nadat hij een tijd lang wethouder van Goirle was geweest.

Onder de leiding van Johannes C. en Cornelis van de Lisdonk ontwikkelde de zaak zich zeer voorspoedig.

Tot 1875 werd er met handwevers gewerkt. In dit jaar ging de firma P. W. van de Lisdonk, in combinatie met de heer G. van Besouw J.Bzn., er toe over, een machinale weverij op te richten, door stoom gedreven, waarin ieder zijn eigen artikelen fabriceerde. Evenals de andere werkgevers zulks deden, hield ook de firma P. W. van de Lisdonk & Co haar handwevers, die thuis werkten, aan; het aantal bedroeg omstreeks 1875 nog 40 à 50. Zij weefden paklinnen en behangsellinnen.

Na verloop van tijd namen hun resp. zaken dermate in omvang toe, dat voor beiden het fabriekje niet meer toereikend bleek. Derhalve werd besloten uiteen te gaan. Er werd geloot, wie het bestaande gebouw zou behouden en aan de firma P. W. van de Lisdonk & Co. viel het lot ten deel. De heer G. van Besouw J.Bzn. liet daarop een nieuwe stoomweverij bouwen aan de Kerkstraat, wat in 1884 geschiedde.

De heer Johannes C. van de Lisdonk stierf op 29 December 1889 in de ouderdom van 48 jaar, door talrijke Goirlenaren als hun weldoener betreurd. Hij was ongehuwd gebleven en deed veel goed. De overgebleven firmant, de heer Cornelis van de Lisdonk, gehuwd met een mej. van Besouw, had vijf kinderen, waaronder twee zoons, de heren Johan en Pierre van de Lisdonk, die successievelijk hun vader in de leiding van de fabriek kwamen bijstaan.

Op 19 Januari 1905 overleed de heer Cornelis van de Lisdonk plotseling. Zijn beide zoons zetten de zaak voort. Hun voornaamste fabricaten waren linnen en katoenen zeildoek en filterdoek. De heer Johan van de Lisdonk, die in feite de ziel van het bedrijf was, maakte kort na de dood van zijn vader een lange reis door ons toenmalig Ned. Oost-Indië, om het terrein te verkennen en expansie van zijn export-relaties te bewerken.

Succes van zijn pogingen heeft hij niet meer mogen beleven, want kort na zijn thuiskomst stierf ook hij plotseling in het jaar 1908.

De heer Pierre van de Lisdonk bleef als enig firmant over. Zijn kinderen waren nog te jong om in het bedrijf een werkzaam aandeel te hebben. In 1914 werd aan de weverij een impregneer-richting toegevoegd, doch veel succes leverde deze uitbreiding niet op. De heer Pierre van de Lisdonk bleek tegen het bedrijf niet te zijn opgewassen, ook niet met behulp van een deelgenoot, en na vergeefse pogingen liep de zaak fout in 1924.

Het bedrijf werd gekocht door een Belgisch fabrikant, de heer Wittock van Landeghem; als directeur werd aangesteld de heer J. J. M. H. A. Cammaert, die in September 1933, wegens gemis aan levensvatbaarheid van de zaak, naar België terugkeerde. De fabriek met inventaris kwam toen onder de hamer en werd voor een groot gedeelte overgenomen door de heer Piet van de Pol; deze zette het bedrijf onder eigen naam voort.

Tot zover wat Janson schrijft over van de Lisdonk als familie en bedrijf. Wij willen in dit artikel nagaan of we iets meer kunnen vinden over Johan en Pierre met uiteraard een dominerende rol voor Pierre omdat Johan reeds op jonge leeftijd overlijdt. Omdat Pierre – aldus Janson – “niet was opgewassen tegen het bedrijf”, gaat het in 1924 mis terwijl zijn broer al in 1908 is overleden. M.a.w.: de neergang van het bedrijf duurt in deze visie 16 jaar. We beginnen in het ouderlijk gezin waarin Johan (c.q. Jan) en Pierre van de Lisdonk zijn opgegroeid.

3. het gezin van Cornelis van de Lisdonk en Johanna van Besouw

Onze zoektocht start in de jaren negentig van de 19^e eeuw. Over wat hieraan binnen familie en bedrijf vooraf is gegaan is het nodige onderzocht en beschreven, zie o.a. “Nijver en Notabel Goirle” van Jef van Gils in de Brabantse Leeuw, jrg 43, 1994, p. 1-14).

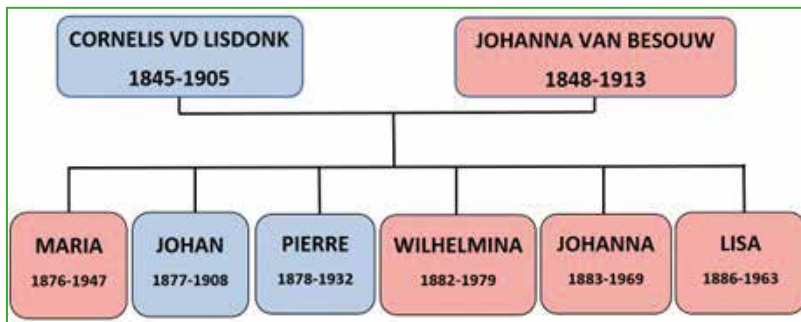
In het bevolkingsregister komen we deze gezinskaart tegen:

Volgnummer	Dagtekening en Jaar der Inschrijving	FAMILIENAAM (Familienaam der Vrouw)	VOORNAMEN (Volgt geschreven)	Beschrijving van de staat van het huwelijk (Gehuwd, etc.)	Dagtekening en Jaar der Geboorte	Geboorteplaats Met aangevinge der provincie voor Nederlanden, van het land naar Verreindingen	Burgerlijke staat (1. (getrouwd), 2. (verzuimd), 3. (overleden van, etc.))
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	Jan 1890	Lisdonk-van	Cornelis	getrouwd	1874	Goirle	18
2		van Besouw	Johanna Maria	getrouwd	1875	Goirle	18
3		Lisdonk-van	Elisabeth	getrouwd	1876	Goirle	18
4		id.	Elisabeth Wilhelmina	getrouwd	1877	Goirle	18
5		id.	Johanna Maria	getrouwd	1878	Goirle	18
6		id.	Elisabeth Maria	getrouwd	1879	Goirle	18
7	1890	id.	Jan Maria Cornelis	getrouwd	1890	Goirle	18
8	1891	id.	Peter Godefridus	getrouwd	1891	Goirle	18
9	1892	id.	Maria Elisabeth	getrouwd	1892	Goirle	18

In totaal krijgen Cornelis van de Lisdonk en zijn vrouw Johanna Maria van Besouw 11 kinderen waarvan er 6 de volwassen leeftijd bereiken; in onderstaand overzichtje zijn de laatsten in rood aangegeven.

1	Willibrordus	1874-1874
2	Willibrordus	1875-1882
3	Maria Elisabeth	1876-1947
4	Johan Maria	1877-1908
5	Peter Godefridus	1878-1932
6	Elisabeth Maria	1879-1880
7	Elisabeth Wilhelmina	1881-1881
8	Wilhelmina Anna	1882-1979
9	Johanna Maria	1883-1969
10	Emma Maria	1884-1884
11	Elisabeth Margaretha	1886-1963

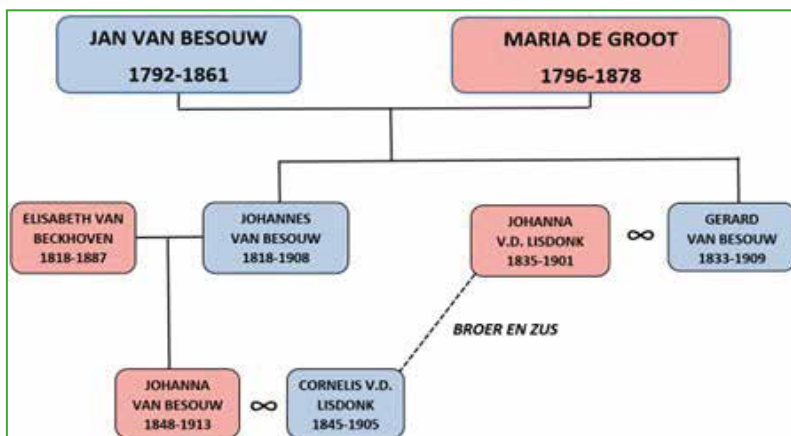
We kunnen het gezin ook anders weergeven waarbij we de vroeg overleden kinderen buiten beschouwing laten. Per saldo bestaat het gezin op deze manier uit de ouders, 4 meisjes en 2 jongens.

Terzijde 1:

Voor wie zich afvraagt of Johanna van Besouw rechtstreeks familie is van de textiel-familie van Besouw uit Goirle, met Gerard van Besouw (vader van Jan en Piet van Besouw) als founding father, is het antwoord: jazeker. Zij delen gemeenschappelijke voorouders. De ouders van Gerard van Besouw (Joannes van Besouw, 1792-1861 en Maria de Groot, 1796-1878) zijn de grootouders van Johanna van de Lisdonk-van Besouw.

Maar er is in wezen een veel directere lijn tussen de 2 families. Gerard van Besouw is getrouwd met Johanna van de Lisdonk en deze Johanna is een volle zus van de hierboven genoemde Cornelis van de Lisdonk. De hier vermelde kinderen zijn dus volle neef en nicht van de kinderen van Gerard van Besouw en Johanna van de Lisdonk. Sterk vereenvoudigd zien de relaties er als volgt uit.

Cornelis en Johanna van de Lisdonk zijn broer en zus. Maar tegelijkertijd ook.....????? Eigenlijk moet Johanna van Besouw oom zeggen tegen Gerard van Besouw, een broer van haar vader. Maar Johanna trouwt met Cornelis van de Lisdonk en dus wordt zijn oudere zuster alsdan (ook) een soort tante van hem. En Johanna van de Lisdonk is door haar huwelijk met Gerard van Besouw een tante van Johanna van Besouw maar vanaf dat zij trouwt is tante ook haar schoonzuster en Gerard haar zwager.

terzijde 2

Er is nog een andere relatie tussen de families van Besouw en van de Lisdonk. In de jaren 70 van de 19^e eeuw hebben Gerard van Besouw en de gebroeders van de Lisdonk in gezamenlijkheid getracht een nieuw textielbedrijf op te richten. Dit is in zoverre een succes dat het bedrijf vrij snel uit zijn voegen groeit en men besluit in alle vriendschap en vrolijkheid uit elkaar te gaan waarbij aan de een het machinepark ten deel valt en aan de ander de gebouwen.

4. Grondverwerving voor huize Stella

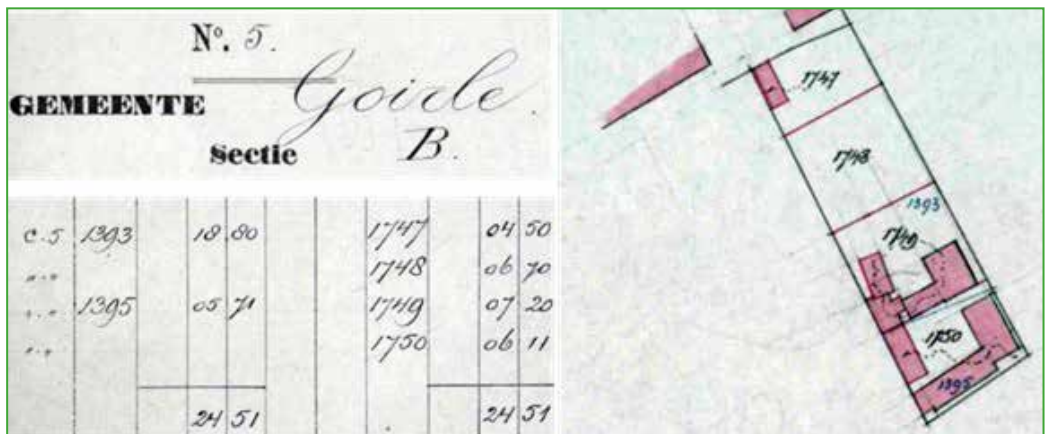
Op 1 april 1895 koopt Cornelis van de Lisdonk een stuk grond aan – wat nu heet – de Kloosterstraat. Bakker Josephus Gerardus van Besouw koopt 2 percelen grond B 1393 + B 1395, samen 2.451 m². Hij koopt dat gedeeltelijk voor zichzelf (een huis met schuur, erf en tuin), gedeeltelijk voor Cornelis van de Lisdonk en ook nog een deel voor de kantoorbediende Cornelis Vekemans.

De kadastrale aanduidingen en omschrijvingen zijn in de akte niet allemaal even helder. Want wat te denken van de volgende passage:

Zulks voor den koopprijs van Negenhonderd guldens, onder uitdrukkelijk beding van het recht van licht en uitzicht voor het bestaande raam in den zuidelijken gevel van het huis op het verkochte sub I gemeld, ten laste van de sub a bedoelde spiegrond en het daaraan grenzend eigendom des koopers Sectie B nummer 1395, echter slechts tot op eene diepte van twee meters van het raam.

We lezen hier voor den koopprijs van negenhonderd gulden onder uitdrukkelijk beding van het recht van licht en uitzicht voor het bestaande raam in den zuidelijken gevel van het huis op het verkochte sub I gemeld, ten laste van de sub a bedoelde spiegrond en het daaraan grenzend eigendom des koopers sectie B nummer 1395, echter slechts tot op eene diepte van twee meters van het raam.....

Gelukkig meet het kadaster de verandering allemaal keurig in dan wel na en levert daar vaak een heldere situatieschets bij. We zien hieronder dat er splitsingen hebben plaatsgevonden.

De facto heeft Cornelis het perceel B 1748 gekocht, groot 670 m². Als we dit vergelijken met hoe thans de kadastrale grenzen lopen van het perceel waarop huize Stella gebouwd is, dan kunnen we concluderen dat de grenzen van het perceel eigenlijk in 1895 zijn vastgelegd.

5. 1899 op de boot naar Indië

We maken een sprong in de tijd. In 1953 schrijft Janson in zijn boek *"Bijdragen tot de geschiedenis van Goirle"* op p. 108 over van de Lisdonk de volgende passage:

6. bouw van Villa van de Lisdonk aan de Kloosterstraat, later huize Stella genoemd

Begin december 1901 verschijnt in een aantal regionale bladen de volgende advertentie:

AANBESTEDINGEN.		
Bij de door den Architect Bouman gehouden aanbesteding van een Villa voor den Wel.Ed. heer P. Van de Lisdonk te Goirle, zijn volgende inschrijvingen ingekomen.		
A. Van der Aa,	Tilburg	f 11580
J. B. Torremans,	"	- 11360
H. Groenen,	"	- 11215
M. Reijnen,	"	- 11212
C. De Graaf,	"	- 11140
A. J. Van Riel,	"	- 10700
P. J. Van der Aa,	"	- 10690
Petrus Van Riel,	"	- 10640
Jac. Von Gorp,	"	- 10624
Gebr. Van Bostel,	"	- 10518
J. J. Dusée,	"	- 10358
Adr. Brouwers,	"	- 9997
Chr. Spapens, Goirle		- 9976
J. Van de Meijs, Tilburg		- 9938
A. Robben, Goirle		- 9925
Joh. De Waal, Tilburg		- 9838,45
C. Volders, Goirle		- 9825
Robben,	"	- 9778
Het werk is aan den laagsten inschrijver gegund.		

Helder is dat aannemer Robben uit Goirle het werk voor Pierre van de Lisdonk mag uitvoeren voor de aanneemsom van f 9.778. Enkele auteurs nemen dit bedrag foutief over en maken er f 7.978 van. Vervolgens wordt met dit bedrag gerekend alsof het de totale stichtingskosten zijn en dat is niet het geval.

Allereerst zijn er uiteraard de grondkosten. Op 3 mei 1902 koopt Pierre van zijn vader het stuk grond B1748 aan de Kloosterstraat voor f 1.500,--

Voor Peter Hiltbrandus Maas notaris te handplaats Tilburg. verscheen:
 de Heer Cornelis van de Lisdonk, fabrikant wonende te Goirle.
 Die verklaarde verkocht te hebben en mit te dien in eigendom af te staan en
 over te dragen aan den Heer Petrus Godofridus Maas van de Lisdonk,
 fabrikant wonende te Goirle, die medeversteeu verklaarde gekocht
 te hebben en ten zijnen behoeve in koop aan te nemen:
 Het ten plaatse behoortig afgepand deel der gronde van ongeveer
 zesaren zeventig centiaaren, van het perceel, gelegen te Goirle, kadastraal
 bekend als tuin No 13 nummer 1748 geheel groot zesaren
 zeventig centiaaren
 voldoen en voor de koopsom van een duizend vijf honderd
 gulden.

Of er sprake is geweest van meerwerk, weten we niet maar als we de kosten voor grond, aannemer en architect (normaal gesproken: 5 % over de aanneemsom) bij elkaar optellen, dan bedragen de stichtingskosten minimaal f 11.767.

Grond en pand worden gefinancierd door een hypotheek van f 10.000 bij de NV Credietvereniging Amsterdam (d.d. 17-05-1902):

biljetten en andere wissel of handels operatiën, geschoten gelden a de
 posits, of uit welken anderen hoofde ook, te betalen zal hebben. Tot
 en ten beloope van een som van hiem duizend guldens met renten en
 kosten, bij deze te verbinden en tot bijeen die hypotheek te stellen, het
 geen de huise comparant, in zijn kwaliteit, en alzo voor en ten be
 hoeve van de Crediet Vereniging voornemt, verklaard aan te nemen
 Het perceel gelegen te Goirle, kadastraal bekend als tuin No 13
 nummer 1748 geheel groot zesaren zeventig centiaaren, den eerste som

en de ouders van Pierre staan borg:

De Heer Cornelis van de Lisdonk, fabrikant wonende te Goorle, in
al gehele gemeenschap van goederen gehuwd met Mevrouw Mina
van Hirtum, mij notaris bekend.
Die verklaarde bij deze akte onder afstand van de voorrechten van uit-
winning en schuldsplitsing, alsmede van de celken, voortvloeiende
uit de artikelen 1225 en 1226 Burgerlijk Wetboek, en van alle andere bij
doorde wet aan borgen toegekende privilegiën, zich ten behoeve vande aan-
looze vennootschap Crediet Vereniging gevestigd te Amsterdam, te stel-
len tot borg en hoofdelijken schuldenaar voor en met den Heer Petrus Gjo-
defridus Maria van de Lisdonk, fabrikant wonende te Goorle, tot re-
kenschap van al hetgeen gemelde Naamloze Vennootschap Crediet Vereni-

7. huwelijk Pierre van de Lisdonk en (Wilhel)Mina van Hirtum

Op 05-08-1902 trouwen Pierre en Mina. Maar zij zijn niet het enige huwelijkspaar want op die dag trouwen in Hilvarenbeek tegelijkertijd 3 zusjes van Hirtum (bron: R.A.T.=Regionaal Archief Tilburg)

Voor dit verhaal zijn met name de 4 personen links vooraan relevant: de ouders van de Lisdonk (Cornelis en Johanna), bruidegom Pierre en bruid Mina. Het R.A.T. vermeldt over de familie van Hirtum: 3 zusjes uit het beroemde orgelmakersgeslacht.

Op de zogeheten gezinskaart zien we dat het echtpaar zich eind oktober 1902 heeft ingeschreven op het adres B63 (=Kloosterstraat 12).

Volgnummer.	Dagteekening en Jaar der Inschrijving.	FAMILIENAAM. (Familiennaam der Vrouw.)	VOORNAMEN. (Voluit geschreven.)	5. Geslacht. M. (mannelijk) V. (vrouwelijk) Betrekking van allen personen tot het hoofd van het huishouden. (Het is te weten voor allen derzelfde gezinsleden.)	Dagteekening en Jaar der Geboorte.	Geboorteplaats. Het aanwijzing der provincie voor inschrijvingen, van het land voor Vreemdelingen.	Burgerlijke staat	
							8 (getrouwd.) 9. (weduwenstaat.) 10. (gescheiden van echt.)	Veranderingen en haer Dagteekening.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	22 Oktober 1902	van de Lisdonk	Petrus Godefridus Maria	M.	1878	Goorle	4	
2	21 Oktober 1902	van Hirtum	Wilhelmina Petrina	V.	1880	Hilvarenbeek	16	

8. terug naar het bedrijf in relatie tot familiegebeurtenissen: vader Cornelis overlijdt
 Cornelis van de Lisdonk overlijdt 19-01-1905 (volgens berichten in de krant vrij plotseling) op 59-jarige leeftijd.

Op 24 januari – dus nauwelijks een week na het overlijden – tekenen de wettige erfgenamen en/of hun gemachtigden bij notaris Maas een akte waarin ter zake het bedrijf alle “last en volmacht” wordt gegeven aan de weduwe + haar 2 zonen Johan en Pierre van de Lisdonk. In wezen is de volmacht onbeperkt: zij mogen in en met het bedrijf doen en laten wat hen goeddunkt. Medio juli 1905 dienen de nabestaanden de aangifte successie in. Hierbij valt op dat het saldo wordt vermeerderd met 5 mille.

Door of namens wie dit gebeurt, is niet duidelijk.

11.	Opgave van den staat des boedels:	
1°.	Baten.	565297.52
2°.	Lasten en schulden.	9606.04
3°.	Saldo.	55691.48
4°.	Vermeerdering bij nadere memoriën.	5000. —

Maar we zien hier dus een waardering (door de erfgenamen) van de nalatenschap op een positief saldo van f 60.691,48. Het is onduidelijk waarop deze bedragen gebaseerd zijn.

Een paar maanden eerder (18-04-1905) stellen de nabestaanden (opnieuw onder leiding van notaris Maas) de inventaris van de huwelijksgemeenschap van Cornelis en zijn echtgenote op. Het is niet simpel om die inventaris te koppelen aan de aangifte successie. Kort samengevat ziet de inventaris er als volgt uit:

onroerende goederen	P.M.
vorderingen	44.098,29
roerende goederen	65.139,62
muntgeld	653,50
schulden	-17.107,49
dubieuze debiteuren	-1.201,32
begravenis	-1.052,30
totaal huwelijkse gemeenschap	90.530,30

De onroerende goederen zijn wel beschreven maar niet in geld gewaardeerd. Wellicht is dit later alsnog gebeurd, opgeteld bij het saldo van de huwelijkse gemeenschap en dit vervolgens gedeeld door 2 omdat het echtpaar van de Lisdonk-van Besouw in gemeenschap van goederen was getrouwd. We zullen met enige regelmaat zien dat er wel meer onduidelijk is bij het vaststellen van vermogens en nalatenschappen binnen de familie van de Lisdonk.

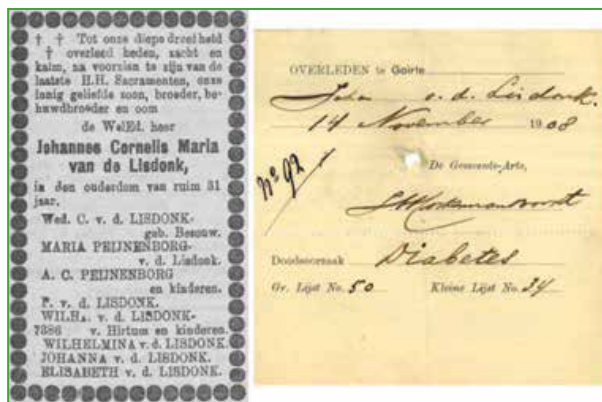
Overigens komen we bij de lijst van de **vorderingen** de Indische Vorstenlanden en rechtsvoorgangers tegen, wij zagen dit bedrijf eerder ad 5. bij de reis van Johan naar Indië in 1899 en de daaruit voortvloeiende handel.

Machine- en Werktuighandel Maatschappij de Rijk'sche Samarang, endeuren acht honderd drie en zeventig gulden zes en twintig cent	1873	26
Naamloze Vennootschap Soerabajasche Machinenhandel Soerabaya vier duizend vier honderd vijfen zeventig gulden vijftig cent	4478	50
Naamloze Vennootschap Soerabajasche Machinenhandel, Soerabaya vijfduizend twee honderd een en twintig gulden Restig cent	5221	60
Naamloze Vennootschap Constructiewinkel der vorstenlanden Djocjakarta drie duizend drie en veertig gulden twee en dertig cent	3043	72

Merk op dat één debiteur met 2 posten voorkomt. Tellen we de vorderingen in Indië even op, dan betreft het een totaal van f 14.613,68. Of dit veel is, hangt uiteraard af van de totale omzet en die kennen we niet. Maar voorzichtig mogen we misschien toch denken dat het avontuur in Indië niet zó succesvol is geweest (als Janson ten gunste van Johan suggereert) waarbij zij aangetekend dat dit avontuur formeel onder de verantwoordelijkheid viel van vader Cornelis.

9. het overlijden van Johan van de Lisdonk

Op 14-11-1908 overlijdt Johan, de broer van Pierre en inmiddels medefirmant van het bedrijf dat door de voorouders is opgericht. De man is slechts 31 jaar oud geworden en overlijdt – volgens de gemeente-arts Costerman Boodt – aan de gevolgen van suikerziekte.

In dit kader zijn 2 kwesties van belang: een reis die Johan maakte, nét voor zijn overlijden. En een akte van scheiding en deling die 4 dagen vóór het overlijden van Johan notarieel wordt vastgelegd.

een reis van Johan naar???

Op een passagierslijst van de Holland-America-lijn komen we de naam van Johan tegen: hij vertrekt per schip d.d. 1-08-1908 richting de Verenigde Staten van Amerika. We zien hier de geplande aankomst in New York op 10-08-1908:

In een ander deel van de reisdocumenten zien we dat Johan op 1 augustus 1908 vertrokken is met de SS Nieuw Amsterdam vanuit de haven

	Naam	Johann Lisdonk V. D.
	Geslacht	Male
	Leeftijd	31
	Immigration Date	10 Aug 1908
	Immigration Place	Ellis Island, New York City, New York, United States
	Woonplaats	Goirle, Holland
	Burgerlijke staat	Single
	Nationaliteit	Holland, Dutch
	Naam van extra persoon	Mrs V D Lisdonk
	Page number	194
	Affiliate Line Number	0019
	Departure Port	Rotterdam, Holland
	Naam schip	Nieuw Amsterdam
	Nummer digitale map	007658909
Afbeeldingsnummer	00762	

BALCON, CABIN, AND STEERAGE ALIENS MUST BE COMPLETELY MANIFESTED.		
LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS FOR THE UNITED STATES		
Required by the regulations of the Secretary of Commerce and Labor of the United States, under Act of Congress approved February 20, 1907, to be delivered		
S. S. <i>Nieuw Amsterdam</i> sailing from <i>Rotterdam</i> <i>August 1st, 1908</i>		
<i>Lisdonk v. d.</i>	<i>Johann</i>	<i>31</i> ✓ <i>in s. manufacture</i>
<i>Goirle</i>	<i>Mother Mrs V d Lisdonk</i>	<i>Isle of Cuba Havana.</i>

van Rotterdam:

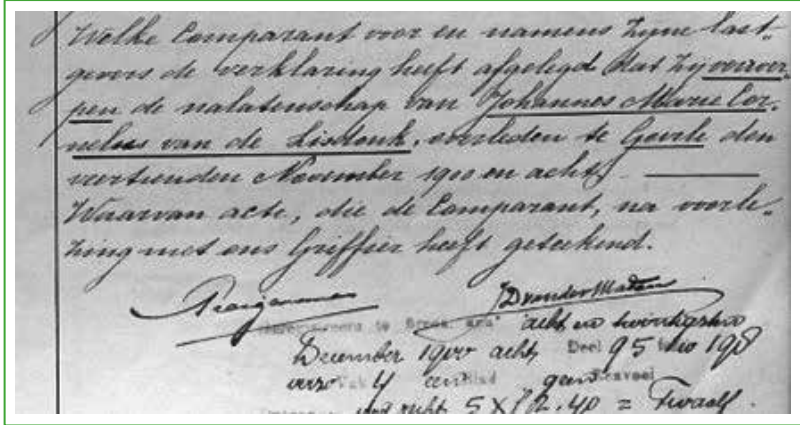
Het is helder: Johan is niet afgereisd naar New York maar naar Cuba, ongetwijfeld om daar zaken te doen dan wel de mogelijkheden daartoe te verkennen. Op zich is die gang niet zo vreemd want al eerder ging Piet van Besouw (telg uit het gelijknamig textielgeslacht en een volle neef van de moeder van Johan) naar Cuba; dat was in het voorjaar 1906.

Enkele dagen vóór het overlijden (10-11-1908; Johan overlijdt 14-11-1908) vindt onder leiding van notaris Maas een bijeenkomst plaats van de erfgenamen van vader Cornelis van de Lisdonk c.q. van hun wettelijk vertegenwoordigers. Hierbij wordt een akte van verdeling opgesteld over de nalatenschap van Cornelis. Kern van deze overeenkomst is:

- de waarde van hetgeen vader Cornelis heeft nagelaten wordt gesteld op 150.000
- de volledige nalatenschap gaat "in der minne" naar de zonen Jan en Pierre (onroerend goed, bedrijf met alle voorraden et cetera)
- wegens overbedeling zijn de 2 broers schuldig aan moeder/weduwe 10/16 deel van de 1 ½ ton, zijnde 93.750
- alle overige 6 erfgenamen krijgen 1/16 deel, zijnde 9.375
- deze bedragen worden geleend aan de 2 broers, tegen een vergoeding van 5% per jaar
- gedurende de eerste 10 jaar is maximaal 4 % van de hoofdsom opeisbaar

Onduidelijk is hoe we – ook achteraf – de hoogte van de nalatenschap ad 150.000 moeten koppelen aan hetgeen eerder onderling is overeengekomen en/of aan de belastingdienst is opgegeven voor de successierechten.

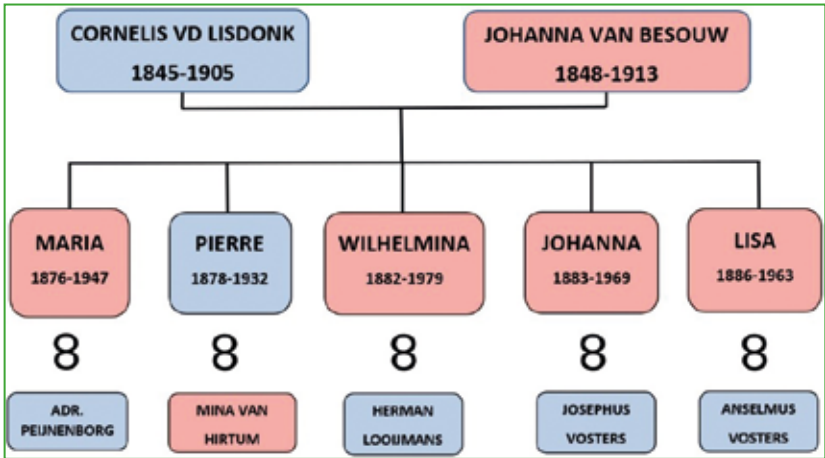
Maar de onduidelijkheid is nog lang niet ten einde. Jan overlijdt 14-11-1908. Hij heeft kind noch kraai en dus zijn theoretisch de erfgenamen: moeder, broer Pierre en de 4 zussen. Op 23-12-1908 verwerpen moeder en de 4 zussen echter formeel voor de rechtbank te Breda

de nalatenschap.
Pierre dus niet, hij aanvaardt de erfenis "gewoon". Nou ja, gewoon? Hij dient als erfgenaam de aangifte successie in, en wat blijkt? De nalatenschap van Johan bedraagt een kleine 7 mille.... negatief. Zou Janson dit geweten hebben toen hij opgaf over de zakelijke talenten van de erflater...??

Opgave van den staat des boedels:	
1 ^e . Baten.	105493.04
2 ^e . Lasten en schulden.	112404.40
3 ^e . Saldo. (n.a.dub.)	6994.44
4 ^e . Vermeerdering bij nadere memoriën.	

Of is hier sprake van een boekhoudkundige voorstelling van zaken om het bedrijf/familie-kapitaal veilig te stellen dan wel een poging de werkelijkheid zo waarheidsgetrouw mogelijk te benaderen? Wij durven hier geen uitspraak over te doen.
Hier ergens is het goed even alle erfgenamen in beeld te brengen, inclusief hun partners die (waar het mannen betreft) bij voortduring genoemd worden in de officiële stukken want zoals bekend: in die periode zijn getrouwde vrouwen voor de wet "handelingsonbekwaam".

Merk op: 2 zussen van de Lisdonk zijn getrouwd met 2 broers Vosters.

Een week na de verwerping van de nalatenschap verschijnt het gezelschap erfgenamen (en/of hun partners) op het kantoor van notaris Maas te Tilburg. Moeder en de dochters (dan wel hun echtgenoten) ondertekenen een akte van schulderkenning waarbij hun erfdeel wordt omgezet in een vordering op Pierre met allerlei bepalingen rondom de terugbetaling.

Moeder heeft een vordering van f 98.000, de overige erfgenamen elk f 11.900 hetgeen getotaliseerd neerkomt op een schuld van Pierre aan zijn mede-erfgenamen ad f 145.600.

Voorts komen partijen als belangrijkste punten overeen:

- een rentebetaling ad 5% over de nog niet afgeloste vorderingen
- de vorderingen zijn niet opeisbaar vóór 01-10-1918
- bij niet (tijdige) rentebetalingen en/of een faillissement zijn de vorderingen weer wél opeisbaar

Het is lastig – zelfs met “de kennis van nu” - te reconstrueren hoe de verschillende nalatenschappen, vorderingen, afspraken logischerwijs van de een in de ander overgaan.

10. de periode 1911-1914

In deze periode voltrekt zich een aantal ontwikkelingen waarvan je je als buitenstaander soms afvraagt of hier onderlinge verbanden tussen bestaan. Of niet? Of soms wel maar meestal niet?

10.1 borgstelling ad f 8.000 van Pierre voor zijn zwager Josephus Vosters

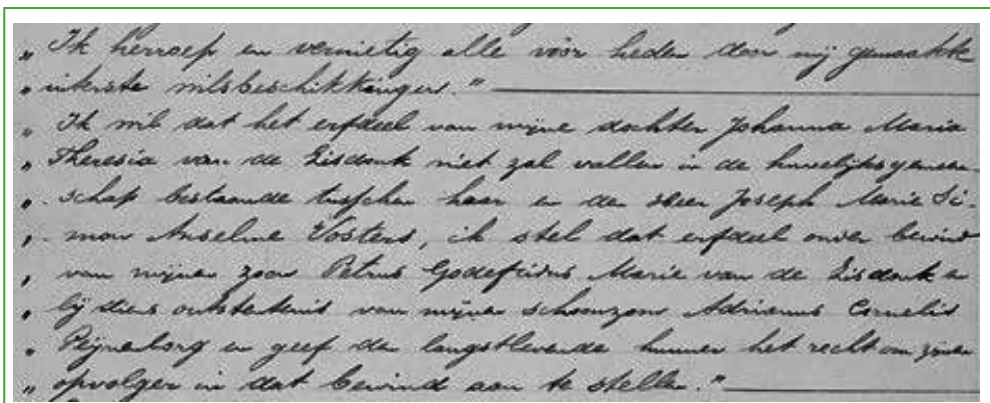
Op 31-01-1911 wordt bij notaris van Eijl te Tilburg een akte ondertekend waar bij Pierre zich voor een bedrag van f 8.000 borg stelt voor zijn zwager Josephus Vosters, boomkweker te Riel, getrouwd met zijn zuster Johanna van de Lisdonk. Josephus leent dit geld van de Twentsche Bankvereniging.

10.2 lening van zwager Josephus Vosters aan Pierre f 14.700

Een jaar na de hiervoor aangegeven borgstelling wordt Josephus Vosters failliet verklaard. Uit de rechtbankarchieven blijkt zonneklaar dat Pierre f 14.700 geleend heeft van zijn zwager, het is alleen onduidelijk op welk moment Vosters dit geld aan Pierre heeft verstrekt. Is dit (ver) vóór de borgstelling? Of erna? Dit hebben we niet kunnen achterhalen. Wel dat het bedrag per 01-10-1918 is terugbetaald.

10.3 herziening testament moeder Johanna Maria van de Lisdonk-van Besouw

Op 30-08-1911 laat Johanna Maria van Besouw een testament opmaken bij notaris Maas te Tilburg.

„Ik herroep en vernietig alle voor heden door mij gemaakte
„interste mits beschikkingen.“
„Ik wil dat het erfdeel van mijne dochter Johanna Maria
„Theesia van de Lisdonk niet zal vallen in de huwelijksge-
„schap bestaande tusschen haar en den heer Joseph Marie Si-
„mon Anselme Vosters, ik stel dat erfdeel over te be-
„winst van mijnen zoon Petrus Godofridus Marie van de Lisdonk en
„bij diens overlijden van mijnen schoonzoon Adriaans Cornelis
„Pijnborg en geef den langstlevende hunner het recht om zijn
„opvolger in dat bekwinst aan te stellen.“

Behalve dat alle eerder gemaakte testamenten worden herroepen, gaat het in deze wilsverklaring de facto maar om één bepaling: zij wil niet dat het erfdeel van haar dochter Johanna Maria van de Lisdonk valt in de huwelijksgemeenschap die deze dochter heeft met haar man Josephus Vosters. Zij stelt dat toekomstig erfdeel onder bewind van zoon Pierre en als die niet kan of wil, onder bewind van schoonzoon Adrianus Peijnenborg. Kennelijk voorziet moeder dat het fout af gaat lopen met het bedrijf van Josephus. Of wie weet heeft de familie dit aan zien komen en is dit in onderling overleg besloten.

10.4 faillissement zwager Josephus Vosters

Op 17 september 1912 wordt zwager Josephus Vosters "in staat van faillissement" verklaard door de rechtbank te Breda.

Relevant hierbij is wie benoemd wordt tot curator: Mr A.W. Rassers, advocaat-procureur,

wonende te Roosendaal. We zullen deze advocaat vrij snel in familieverband tegenkomen.

10.5 overlijden moeder Johanna Maria van de Lisdonk-van Besouw

Op 10-05-1913 overlijdt Johanna Maria van Besouw, weduwe van Cornelis van de Lisdonk.

10.6 boedelbeschrijving moeder Johanna Maria van de Lisdonk-van Besouw (07-11-1913)

07-11-1913 (een half jaar na het overlijden van moeder) komen de erfgenamen bij elkaar, onder leiding van notaris Maas en wel "*ten sterfhuize van de erflaterster*". Aanwezig zijn 4 van de 5 erfgenamen (de vijfde = Elisabeth M.M., woont samen met haar man Anselmus Vosters in Soerabaja, Indië; zij worden vertegenwoordigd door Pierre).

Maar allereerst zien we dat sommige aanwezigen in verschillende hoedanigheden aan tafel zitten:

1	Pierre van de Lisdonk	voor zichzelf
als bewindvoerder van zijn zus Johanna M.T. van de Lisdonk (zie testament moeder)
als lasthebber van zijn zwager Anselmus Vosters, gehuwd met Elisabeth M. M. van de Lisdonk; zij wonen in Indië
2	Adrianus Peijnenborg	namens echtgenote Maria E.J. van de Lisdonk
3	Wilhelmina A.M. van de Lisdonk	bijgestaan en gemachtigd door Hermanus Looijmans, echtgenoot
4	Josephus Vosters	gehuwd met en handelend namens Johanna M.T. Van de Lisdonk
5	Mr A.W. Rassers	handelend als curator van de ad 4 genoemde erfgenamen(n)

Curieus is hier de positie van Johanna, zij spreekt niet namens zichzelf want ze is er niet, doet haar man Josephus dat, treedt de oudste broer Pierre op krachtens het testament van de overleden moeder of heeft curator Rassers hier het laatste woord?

Voordat tot de daadwerkelijke verdeling kan worden overgegaan, moet eerst helder worden hoe het zit met het erfdeel van dochter Johanna, echtgenote van de gefailleerde Josephus Vosters. De bijeenkomst heeft meer een brainstormend dan een besluitend karakter, zij het dat helder geformuleerd staat dat moeder (nog steeds) een vordering van f 98.000 heeft op zoon Pierre.

Voorts worden formaliteiten uitgewisseld waarbij curator Rassers stelt "dat uit zijn aanwezigheid niet de gevolgtrekking mag worden gemaakt dat hij zich neerlegt bij de beschikkingen van voormeld testament en dat hij zich te dien aanzien alle rechten reserveert". Het gaat hierbij uiteraard om de passage waarin moeder bepaalt dat het erfdeel van haar dochter Johanna Maria nimmer zal vallen in de huwelijksgemeenschap die zij heeft met Josephus Vosters. Krijgt moeder postuum haar zin of wint de curator.....???

10.7 aangifte successie nalatenschap moeder Johanna Maria van de Lisdonk-van Besouw

We hebben gezien (ad 9.) dat na het overlijden van Johan van de Lisdonk, de totale nalatenschappen van vader Cornelis en Johan ten deel vallen aan Pierre, in ruil voor een aantal schuldbekentenissen waarbij Pierre zich t.o.v. moeder en zijn zussen verplicht om terugbetaling van deze schulden uiterlijk m.i.v. 01-10-1918 te beginnen.

Moeder krijgt hierbij een vordering van f 98.000, de 4 zussen elk van f 11.900.

Samen dus een bedrag van f 145.600. We verwachten in de aangifte successie in elk geval deze f 98.000 aan te treffen.

De aangifte successie is gedateerd januari 1915 en als (mede)ondertekenaar komen we ook weer de naam van de curator tegen. Wat zien we als nalatenschap staan?

11. Opgave van den staat des boedels:	
1 ^o . Baten	f 43379.96
2 ^o . Lasten en schulden	" 839.20
3 ^o . Saldo	f 42540.76
4 ^o . Vermeerdering bij nadere memoriën . .	1457.70.

Dat wekt toch enige verbazing: waar is de vordering van f 98.000 gebleven?

Het antwoord is in de aangifte terug te vinden:

d. eene rentegevende vordering op den Heer Petrus Godefridus Maria van de Lisdonk, fabrikant te Goirle groot in hoofdsom f 98.000. wegens onvoldoende gelykheid des schuldenners gewaardeerd door de aangevers tot 50% of _____		f 49000	=	-
loofende rente daarenboven tot 5% van of 1 schijffoot en met daarop schijffoot _____		544	44	-

We lezen hier: "eene rentegevende vordering op den Heer Petrus Godefridus van de Lisdonk, fabrikant te Goirle, groot in hoofdsom f 98.000, **wegens onvoldoende gegoedheid des schuldenaars** gewaardeerd door de aangevers op 50% of f 49.000."

Kortom, de vordering wordt tot de helft afgewaardeerd door de aangevers waarbij een van de aangevers.....de schuldenaar zelf is.

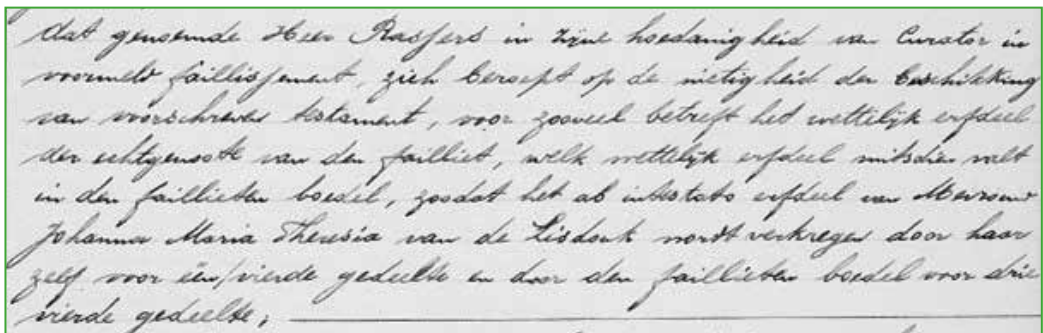
Wat doet de belastingdienst? De betreffende ambtenaar schrijft als commentaar c.q. advies: "Geteekend in de maand januari 1914 onder nadrukkelijke verklaring

- a. dat de post onder 1a in het actief voorkomende wordt gewaardeerd op 50%, zulks in verband met de verklaringen van de erfgenamen omtrent des debiteurs solvabiliteit, zullen de nadere aangifte worden gedaan, zodra blijkt, dat van de onderwerpelijke vordering meer is terecht gekomen dan 50% en
 - b. dat de post onder 1b in het actief voorkomende door mij wordt getaxeerd op 100%."
- De hoofdsom mag dus gehalveerd worden, de rente moet wel over deze hoofdsom betaald worden.

10.8 een akte van scheiding en deling (05-05-1914)

Een half jaar later komt nagenoeg hetzelfde gezelschap bijeen, zij het zonder Josephus Vosters en zijn echtgenote. Curator Rassers neemt namens hen deel aan de bespreking. Tevens is aanwezig Jonkheer Mr de la Court, kantonrechter te Tilburg.

Hierbij roept de curator de nietigheid in van het ter zake in het testament bepaalde = dat het erfdeel van dochter Johanna **niet** in de huwelijksgemeenschap met Josephus Vosters zou mogen vallen. De curator stelt zich op het standpunt (kennelijk wettelijk bepaald) dat het erfdeel van Joanna voor $\frac{1}{4}$ haar ten deel valt en voor $\frac{3}{4}$ aan de failliete boedel. Zou de notaris de erflater hier bij het opstellen van het testament (niet) op gewezen hebben?

Dat genoemde Heer Rasers in zijn hoedanigheid van Curator in voornemde faillissement, zich beroept op de nietigheid der beschikking van voorsz. testament, voor zover betreft het wettelijk erfdeel der echtgenote van den failliet, welk wettelijk erfdeel misken valt in den faillieten boedel, zoodat het ab intestato erfdeel van Mevrouw Johanna Maria Theresia van de Lisdonk wordt verkregen door haar zelf voor een vierde gedeelte en door den faillieten boedel voor drie vierde gedeelte;

De erfgenamen komen 2 ingewikkelde verdeelsleutels overeen, het voert te ver om deze hier te behandelen. Maar over het belangrijkste bedrag (de vordering van 98 mille op moeder) wordt de lijn gevolgd die bij de aangifte successie reeds is ingezet: deze schuld wordt ingekort tot f 49.000. Subtiel wordt hier in de akte van scheiding en deling aan toegevoegd: "ter berekening der registratierechten....."

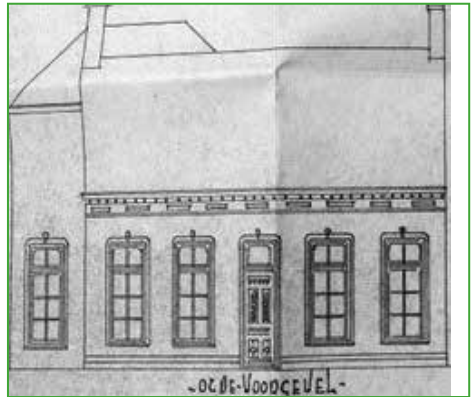
Met zo'n formulering lijkt het er op dat de halvering louter en alleen is overeengekomen om erfrechtbelasting te drukken, onduidelijk is of de mede-erfgenamen akkoord zijn gegaan met een halvering van hun vordering op Pierre. Maar wie weet, zit Pierre in die periode financieel wel in zwaar weer. De volgende ontwikkeling zou daar ook op kunnen duiden.

10.9 huis Kloosterstraat 12 wordt te koop/huur gezet

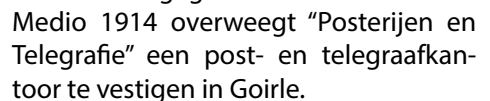
In de loop van september 1913 verschijnen er enkele advertenties in de lokale en regionale bladen waarin Pierre zijn woning aan de Kloosterstraat 12 te huur of te koop aanbiedt. We weten dat het pand in die periode niet verkocht is, dat gebeurt pas veel later (1925). Tevens is ook

Ergens in die periode zal Pierre met zijn gezin verhuisd zijn naar de ouderlijke woning. Of dat nog geweest is vóór het overlijden van zijn moeder (10-05-1913) is niet eenvoudig vast te stellen. Die ouderlijke woning is (met de huidige nummering) Tilburgseweg 21. In sommige publicaties komen we tegen dat het huisnummer 17 zou zijn geweest, o.a. in *Rondom de Schutsboom*, jaargang 28 nr 2, p. 38 maar dat is een misvatting. Het ouderlijk gezin woont op (zoals thans aangeduid) op nr 21. Hieronder zien we de huidige vormgeving van nummer 21 en rechts (een bouwtekening uit 1934) is de oude situatie getekend waaruit duidelijk blijkt dat het gebouw aanvankelijk bestaat uit één verdieping met een kap. In 1934 is er een verdieping en een nieuwe kap op gezet.

Maar nu weer terug naar 1913/1914, de periode dat Pierre zijn best doet om de woning Kloosterstraat 12 te verkopen dan wel te verhuren. In elk geval kunnen we uit latere geschriften vaststellen dat de verkoop in die periode niet is doorgegaan.

De inspectie Den Bosch richt zich tot het gemeentebestuur met de mededeling dat het bedrijf P.W. van Lisdonk & Co een pand in de aanbidding heeft. Dat is op zich wel wat merkwaardig omdat het pand tot aan de moment gewoon privé-bezit is. Maar ook dit is niet doorgegaan.

In alle verhalen over deze periode komt als verklaring naar voren dat Pierre van-

wege financiële problemen genoodzaakt is zijn huis te verkopen (of verhuren) en dat hij dus om deze reden zijn intrek heeft moeten nemen in de ouderlijke woning. Hierbij zijn alternatieve verklaringen geopperd noch onderzocht. Zo is het denkbaar dat hij de ouderlijke woning – die onderdeel uitmaakte van het bedrijfscomplex – op deze manier voor het bedrijf heeft willen behouden c.q. dat hij op deze manier heeft willen voorkomen dat de woning in vreemde handen komt. Want je kunt met geld strategische posities verwerven, met onroerend goed kan dat ook.....

11. periode van relatieve voorspoed maar ook de opmaat richting onrust (1917-1924)

Na deze tamelijk tumultueuze periode met overlijdens, een faillissement binnen de familie, de afwikkeling van diverse nalatenschappen, het (gedwongen?) te koop/te huur zetten van de eigen woning, komt er kennelijk wat rust in de familie-gelederen: de continuering van het bedrijf lijkt verzekerd en tegelijkertijd zijn belangen van de erfgenamen van het familiekapitaal veiliggesteld. Maar tevens voltrekken zich ontwikkelingen die niet eenvoudig te duiden zijn en waarvan soms pas veel later helder wordt, wat zich heeft afgespeeld maar tevens blijven nogal wat ontwikkelingen duister. We ontkomen er niet aan om vanaf nu in de tijd steeds wat heen en weer te springen in de hoop dat de lezer zich een oordeel kan vormen over feiten, meningen, oorzaken en gevolgen..... voor zover een dergelijk oordeel al mogelijk is.

11.1 het vergezicht van het bedrijfsfaillissement in 1924

Op 30-07-1924 wordt het bedrijf van Pierre van de Lisdonk in staat van faillissement verklaard:

Eerder hebben we gezien dat Janson in zijn "*Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*" hierover de volgende opmerkingen maakt:

- *Johan van de Lisdonk, die in feite de ziel van het bedrijf was, maakte kort na de dood van zijn vader een lange reis door ons toenmalig Ned. Oost-Indië, om het terrein te verkennen en expansie van zijn export-relaties te bewerken. Succes van zijn pogingen heeft hij niet meer mogen beleven, want kort na zijn thuiskomst stierf ook hij plotseling in het jaar 1908.*
- *Pierre van de Lisdonk bleef als enig firmant over.....hij bleek tegen het bedrijf niet te zijn opgewassen.....en na vergeefse pogingen liep de zaak fout in 1924.*

We zien hier dus dat een rechtstreeks verband gelegd wordt tussen de capaciteiten van Johan (overleden in 1908) en het faillissement in 1924 op basis van het ontbreken van capaciteiten van Pierre. Hoe realistisch is dit verband? We gaan op zoek naar antwoorden.

1.2 samenvatting van financiële verplichtingen Pierre t.o.v. zijn mede-erfgenamen:

We roepen nog even in herinnering dat Pierre als gevolg van de overlijdens van de ouders van de Lisdonk alsmede van broer Johan, uiteindelijk een schuld heeft opgebouwd van f 145.600 t.o.v. zijn zusters c.q. mede-erfgenamen; hij is hierover 5% rente verschuldigd. De hoofdsom is niet eerder opeisbaar dan 1-10-1918, hetgeen betekent dat hij vanaf deze datum geacht wordt het bedrag terug te (gaan) betalen waarbij overigens geen termijnen zijn overeengekomen.

1.3 hoe gaan de zaken vanaf 1917?

- Allereerst zien we dat Pierre in 1917 prominent prijkt op de lijst van hoogstaangeslagenen inzake de Rijksbelastingen in Noord-Brabant:

Lijst van hoogstaangeslagenen in de Rijks- directe belastingen in de provincie NOORDBRABANT.	
(Vastgesteld bij besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie van 25 April 1917.)	
Jaar 1917. De bevolking der provincie bedraagt 623 079 inwoners. Het aantal hoogstaangeslagenen bedraagt 415.	
Volg-nummer.	
194.	Lisdonk, Peter Godefridus Maria van de, te Goirle, geb. te Goirle 30 December 1878.

- Naast Pierre zien we hier nog 6 Goirlenaren staan: 2 van de familie Peynenborg en 4 maal van Puijenbroek. Kortom, een gezelschap textielfabrikanten die het in 1917 goed is gegaan.

Tevens zien we dat Pierre (vermoedelijk op de datum waarop hij de verschuldigde rente heeft betaald, te weten 27-10-1917) de lening van zijn zwager Josephus Vosters ad f 14.700 aan de curator heeft betaald die is aangesteld om het faillissement van deze zwager af te wikkelen.

5. Ontvangen van P.G.M.v.d.Lisdonk te Goirle de driemaandelyksche rente van de vordering, vermeld sub g. van de eerste uitdeelingelyst, vervallen 1 Oktober 1916, 1 Januari, 1 April, 1 Juli en 1 Oktober 1917, telkens groot fl 183.75, en de rente tot 27 Oktober 1917 ad fl 61.23	- 979 98
5. Ontvangen van den Heer P.G.M.v.d.Lisdonk te Goirle de onder sub g. van de eerste uitdeelingelyst vermelde vordering	- 14700.--
Totaal	fl. 16038.41

- D.d. 26-06-1918 koopt Pierre 3 stukken grond (totaal 48.360 m2) voor een bedrag van f 8.050.
- Op 03-08-1918 koopt Pierre aan de Tilburgseweg een koffiehuis voor f 9.000.
- Op 20-11-1918 treedt Pierre toe (=hij koopt zich in) in een commanditaire vennootschap, genaamd "Marie & Baars", een firma die net een paar maanden eerder is opgericht "ter exploitatie eener koopergieterij, met handel drijven in producten daarvan en alles wat daarmee in den ruimsten zin in verband staat...." Hij investeert hierin f 35.000.
- In 1919 vraagt en verkrijgt hij toestemming om het zojuist genoemde koffiehuis te verbouwen tot "kantoogebouw met garenpakhuis, schaftlokaal en autogarage".

In de Nieuwe Tilburgsche Courant van 01-08-1919 is te lezen dat het werk is gegund aan Johan Vekemans voor f 20.120:

AANBESTEDING.
De uitslag der onderhandsche aanbesteding verbouwing der kantoren enz. voor de firma Van Lisdonk te Goirle onder architect Mächen en Meineken. Job. Vekemans Goirle 20120, Jos. L. v. Herk en van Gestel Tilburg 20490, Gebr Spapens Goirle 20810, Gebr. B. en L. van Heesch Tilburg 21800.

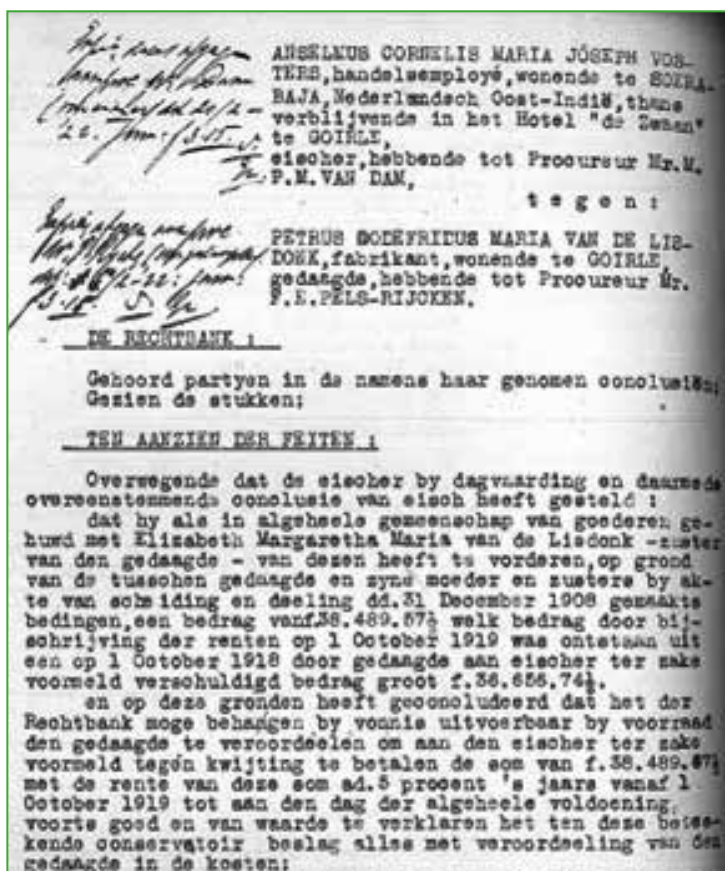
- Als we de bedragen optellen dan betaalt Pierre in ± 1 jaar tijd een bedrag van f 86.870, in die tijd toch een behoorlijk bedrag. Wij hebben nergens kunnen vinden dat hij deze bedragen heeft moeten lenen.
- Daarenboven is er nog een onbekende post: op 06-02-1919 wordt zijn hypotheek (op zijn woonhuis aan de Kloosterstraat) geroyeerd, geen idee of de volledige hypotheek toen in één keer is afbetaald (f 10.000) of dat het slechts om een laatste gedeelte hier van ging.

Al bij al is de conclusie gerechtvaardigd dat het bedrijf in deze periode buitengewoon goed floreerde. Dat vond Pierre overigens zelf ook, zoals we onmiddellijk hierna zullen zien.

1.4 een juridisch conflict met (een van) zijn mede-erfgenamen

Vanaf oktober 1918 zou Pierre moeten beginnen met het uitbetalen van zijn mede-erfgenamen maar dat is kennelijk niet gebeurd. Hij staat op dat moment – exclusief rente – in de schuld voor f 145.600, ofwel f 36.900 per mede-erfgenaam. Hoe onnavolgbaar rechtbankarchieven ook geordend zijn (of juist niet, er is vaak geen touw aan vast te knopen), helder is dat één van de mede-erfgenamen in de loop van 1920 een procedure tegen Pierre begint om hem alsnog tot uitbetaling van erfenissen te dwingen. De originele start van deze procedure hebben we niet kunnen terugvinden, wel dat de kwestie 9 maal in 1920 en in 1921 zelfs 15 maal voor de rechtbank in Breda aan de orde komt (en dan steeds verdaagd wordt):

We zien hier in de *audiëntiebladen* van de rechtbank Breda (BHIC 23-871, d.d. 24-01-1922) dat zwager Anselmus Vosters (niet te verwarren met zijn broer Josephus Vosters, ook zwager van Pierre) de kat de bel aanbindt. De in dit verslag genoemde bedragen wijken iets af van wat eerder formeel is overeengekomen maar dat minimale verschil zit vermoedelijk in de verschuldigde rente over een bepaalde periode. De rechtbank stemt in met het recht van/voor eiser Vosters om de gedaagde van de Lisdonk vragen te stellen en de laatste is dan verplicht tot antwoorden. We citeren hierbij enkele saillante vragen en antwoorden:

	eiser Anselmus Vosters	gedaagde Pierre van de Lisdonk
5	<i>Is het niet waar, dat gij in plaats van eischer de cijfers te verschaffen, hem voortdurend hebt geschreven, dat het met uwe zaak zeer slecht ging?</i>	<i>Ja, ik heb hem wel eens geschreven dat het in zaken slecht ging.</i>
6	<i>Is het niet waar, dat gy in de jaren 1916, 1917 en 1918, althans herhaaldelijk in dien tijd en voor Augustus 1918 aan eischer in Indië hebt geschreven, dat uwe zaak slecht rendeerte, dat gij met de grootste moeite uwe rente kondet opbrengen, dat uwe andere zusters en zwagers hier in Holland daarom genoeg hadden genomen om van hetgeen gij hun ter zake van overbedeeling schuldig waart, u f 10.000,-- kwijt te schelden?</i>	<i>Neen; in 1916, 1917 en 1918 en voor Augustus 1918 heb ik nimmer aan den eischer in Indië geschreven, dat mijne zaak slecht rendeerte. Wel heb ik aan den eischer in Indië geschreven, dat mijn zwagers Pijnenborg en Looymans op grond dat naar hun oordeel mij de zaak voor een te hooge som was toebedeeld, ieder 10.000 gulden zouden kwijtschelden. In welk jaar dat geweest is, durf ik niet meer te zeggen. Het kan best zijn dat het in december 1914 geweest is.</i>
7	<i>Is het niet waar, dat gij er by den eischer op hebt aangedrongen, dat ook hij u f 10.000,-- zouden kwijtschelden, omdat gij met het oog op den slechten gang van uwe zaak, het geheel verschuldigde niet kondet betalen?</i>	<i>Neen; ik heb daarop niet aangedrongen met een beroep op dezen slechten gang van mijn zaak, maar wel, omdat mij de zaak voor een te hoog bedrag was toebedeeld en omdat mijn andere zwagers eveneens 10.000 gulden wilden laten vallen. Ik zal dat geschreven hebben omstreeks einde 1914 of begin 1915.</i>
8	<i>Is het niet waar, dat eischer in augustus 1918 na eenig aarzelen, u vanuit Indië heeft bericht, dat hij bereid was zyne vordering van f 10.000,-- te verminderen, enkel en alleen omdat uwe zaak volgens uwe eigen mededeelingen zoo slecht ging en omdat gij het geheel verschuldigde niet kondt betalen?</i>	<i>Neen; de eischer heeft mij geschreven, dat hij 10.000 gulden wilde laten vallen, omdat hij geen spelbreker wilde zijn en mijn andere zwagers ook al aldus deden.</i>
9	<i>Is het niet waar, dat uw zaak in de jaren 1916, 1917 en 1918 schitterend marcheerte en gij reusachtige sommen hebt verdiend?</i>	<i>Ja, het is waar dat mijne zaak in de jaren 1917, '18, '19 zéér goed marcheerte en dat ik veel geld heb verdiend.</i>

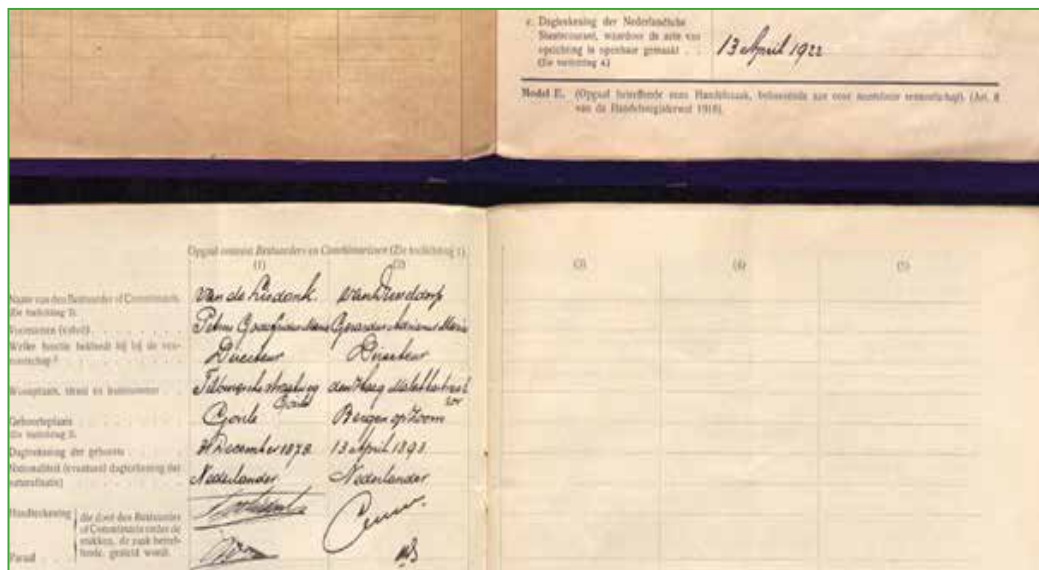
We zien hier de kern van het conflict:

- is de omvang van de nalatenschap destijds wel op de juiste waarde vastgesteld/geschat?
- kunnen we over deze omvang opnieuw onderhandelen = erfenis per erfgenaam met 10 mille naar beneden bijstellen?
- had de ondernemer inmiddels kunnen beginnen met het uitbetalen of gingen de zaken zo slecht?

Behalve dit ene document, komt de hele kwestie (dus na januari 1922) niet meer gedocumenteerd terug in de rechtbankarchieven. Kunnen we hieruit afleiden dat de kwestie ergens in die periode – al dan niet in der minne – is geschikt? Zonder formele stukken is het lastig hier definitieve uitspraken over te doen. Wel zien we de mede-erfgenamen **niet** terug in de lijst crediteuren bij het faillissement van het bedrijf, iets dat je toch zou mogen verwachten als deze erfgenamen alsnog een vordering op broer/zwager Pierre zouden hebben. Maar mogelijkwerwijs zouden de volgende factoren hierin een rol (hebben) kunnen spelen.....

11.5 voortzetting bedrijf met 2 directeuren: op weg naar een bedrijfslening

Op 21 januari 1922 stapt Pierre bij notaris Lambert in Rotterdam binnen, vergezeld door G.A.M. van Dusseldorp uit Den Haag en zij richten samen een NV op onder de bekende naam "Mechanische Weverijen voorheen P.W. van de Lisdonk & Co" met beide heren als directeur:

Van Dusseldorp laat zich 23-10-1923 weer uitschrijven als directeur/bestuurder bij de Kamer van Koophandel te Tilburg.

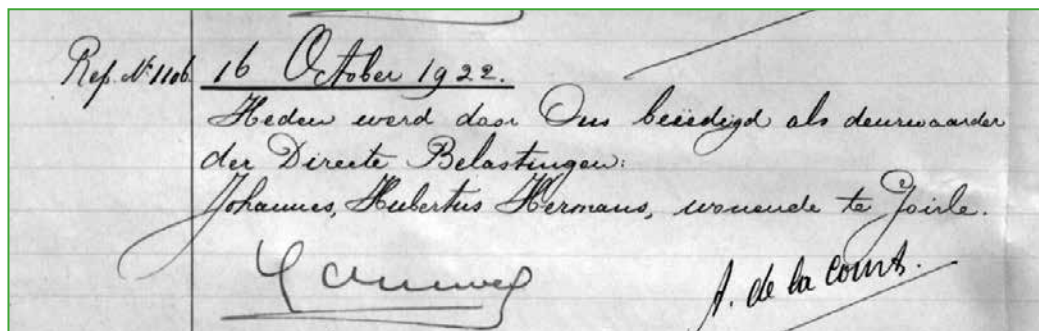
Deze 2 heren verschijnen 16 mei 1922 bij notaris Smits in Tilburg, samen met een vertegenwoordiger van de NV Nationale Bankvereniging om een hypotheekakte te ondertekenen:

- er wordt een hypotheek van f 187.500 verstrekt
- Pierre brengt alle onroerend goed (zowel zakelijk als privé) in als onderpand
- hij verklaart hierbij dat alles aan onderpand volledig onbelast is

Of deze lening geheel of gedeeltelijk is aangewend voor primaire bedrijfsdoeleinden, is niet bekend. Wel ligt de hypothese voor de hand dat dit geld is gebruikt om de mede-erfgenamen datgene uit te betalen waartoe Pierre zich krachtens notariële akten verplicht had. En dan heeft uiteraard een groot deel van de f 187.500 zijn bestemming wel gevonden.....maar dit is uiteraard slechts een hypothese.

1.5 nóg een conflict over geld

Later in 1922 vindt in het kantongerecht te Tilburg de benoeming plaats van een deurwaarder der Directe Belastingen, ene heer Johannes Hubertus Hermans:

Nog geen jaar later (Nieuwsblad van het Zuiden d.d. 04-08-1923) komen we 's mans naam tegen in een aangekondigde "verkoop bij executie", ten laste van..... P.G.M. van de Lisdonk.

Wat is hier aan de hand? Waarom wordt Pierre privé aangeklaagd door de deurwaarder der Directe Belastingen? Pas jaren later – op 1 juni 1926, dus na het faillissement – komen we beide namen tegen in gerechtelijke documenten:

Verkoop bij Executie,
welke zal worden gehouden
op Dinsdag 7 Aug. 1923,
des voormiddags te 10 ure,
ten laste van P. G. M. VAN
DE LISDONK wonende te
GOIRLE A No. 225 van
eenige Roerende Goederen
bestaande in:
Piano, Gramofoon met
kastje, Kuchels, Fornuis,
Kasten, Tafels, Stoeien, Vloer-
kleed, Matten, Klokken, Glas-
en Aardewerk, Keukengerief
en wat verder ten verkoop
zal worden aangeboden.
De verkoop geschiedt om
contant geld zonder opgeld.
De goederen zijn een uur
vóór den verkoop voor een
ieder te bezichtigen.
Zegt het voort.
De Ambtenaar, belast
met de executie,
2372 J. HERMANS.

Gezien de stukken;
Ten aanzien der feiten:
Overwegende dat de eischer bij exploiten van den deur-
waarder J.H.Hermans te Goirle, respectievelijk dd 17 September
1925, 17 September 1925, 17 September 1925, 22 December 1925 en
22 December 1925, uit kracht van vier dwangbevelen, uitgevaar-
digd respectievelijk dd 25 September 1922, 28 November 1922, 18
Januari 1923 en 15 September 1923, ten laste van P.G.M. van de
Lisdonk, vroeger wonende te Goirle, thans te Antwerpen, onderde
gedaegden executoriaal derden beslag heeft doen leggen voor
een bedrag van f. 33691.30 met f. 4.30 rente per dag vanaf 8 Au-
gustus 1923 en f. 368.60 aan kosten;

De overheid moet dus nogal eens aan de deur hebben gestaan om achterstallige belastingen te innen en we zien hier dat de schuld inmiddels is opgelopen tot ruim 33 mille. Maar waarom komt dit (pas) in 1926 op tafel? We vinden het antwoord in processtukken tegen de erfgenamen Deliën.

Op 26-08-1917 heeft Pierre een stuk weiland in Hilvarenbeek verkocht aan de Goirlese boer Deliën voor f 650. De koper had kennelijk geen geld en toen heeft Pierre hem dit bedrag geleend, tegen een jaarlijkse rente van 5%; deze lening is notarieel vastgelegd. De boer overlijdt (16-01-1922) en op dat moment gaat de betalingsverplichting uiteraard over naar zijn erfgenamen (weduwe + kinderen). Bij de formele afhandeling van de nalatenschap is deze schuld vermoedelijk boven tafel gekomen en dan gaat vervolgens het ambtelijk balletje rollen met als gevolg dat de erfgenamen Deliën nu voor de rechter staan om het oorspronkelijke bedrag (f 650) + de wettelijke rente te betalen want die opbrengst komt ten goede aan de crediteuren van het faillissement. Maar zonder dit proces zou de omvang van de belastingschuld waarschijnlijk niet meer bekend zijn geweest.

Van de publieke verkoop van 07-08-1923 zijn geen opbrengsten bekend, ook zijn in kranten geen verslagen terug te vinden. En wat toch wel merkwaardig is, er zijn nergens verslagen terug te vinden van de deurwaarder en/of van besluiten van rechtbank of kantongerecht waarin toestemming tot de openbare verkoop is gegeven. Het meest voor de hand liggend is het kantongerecht van Oirschot maar daar is helaas niets te vinden (bij het B.H.I.C.) m.b.t. dit voorval.

steun uit onverwachte hoek c.q. een alternatieve verklaring?

Medio 2024 komt het bedrijfsarchief van *Textielfabrieken H. van Puijenbroek* beschikbaar (Regionaal Archief Tilburg toegangsnummer 1475). D.d. 09-08-1923 staat in het Nieuwsblad van het Zuiden een ingezonden brief, ondertekend door "een Goirlese ingezetene". Die *ingezetene* blijkt Eduard van Puijenbroek te zijn, destijds directeur van het bedrijf, blijkens een brief aan de redactie van de krant. De afdruk uit de krant is deels onleesbaar, daarom wordt volstaan met de kopie, zoals in het archief aangetroffen:

SLACHTOFFER EN BEUL.

Het is van oudsher een welbekend feit, dat een misdadiger onweerstaanbaar wordt aangetrokken door de plaats, waar het misdrijf geschiedde. Zelfs is door alle tijden heen menig misdadiger daardoor gesnapt.

Onwillekeurig werd ik dezer dagen hieraan herinnerd. Een fabrikant had oorlogswinst gemaakt, doch in volgende jaren was die winst verdwenen, o.a. door verliezen, maar ook wel, omdat onze fabrikant veel geld op verschillende wijzen had uitgegeven.

Bekend is ook, dat de belasting-ambtenaren met hun werk schandelijk ten achter waren, zoodat men eerst jaren later de belasting-penningen kwam incasseeren. Bij onzen fabrikant kwam men tenminste eerst, nadat er niets meer te halen was.

Rechter had de man, die vrouw en kinderen heeft, ook nog meubels, en die zouden verkocht worden. Terwijl die misselijke verkoop aan den gang was, kwam de accountant der belastingen met 2 dochtertjes op de fiets voorbij, vroolijk, met bloemen beladen. Dat was een ergerlijk gezicht.

Het verschil tusschen een particulier accountant en een belasting-accountant is nu eenmaal groot, zelfs zóó groot, dat velen zich niet kunnen voorstellen, dat er nog menschen voor dat baantje kunnen worden gevonden.

Maar als die belasting-accountants voor minder scherp kijkende menschen nog in de verte den indruk willen geven van een "gentleman", moesten zij toch heusch zooveel kiesheid voelen of huichelen, dat zij uit de buurt blijven, wanneer hunne slachtoffers worden uitgekleeft.

Helder is:

1. Eduard van Puijenbroek neemt het op voor zijn collega-ondernemer-textielfabrikant
2. hij legt een direct verband tussen de schuld van Pierre en de oorlogswinstbelasting die hij verschuldigd was
3. maar meteen verwijt Eduard de belastingdienst dat men jaren achterloopt met de inning van (in elk geval deze) belastingen
4. dat de belastingdienst het niet vreemd moet vinden dat het geld voor de verschuldigde belastingen inmiddels ergens anders aan is besteed
5. binnen die belastingdienst is één man verantwoordelijk voor de publieke verkopen - en dat is de belastingaccountant
6. en dan komt die man ook nog kijken bij de openbare verkoop!

Uiteraard is op - onderdelen van - deze redenering wel het nodige af te dingen maar wat interessant is, is de relatie met oorlogswinstbelasting. Deze belasting is gebaseerd op een wet uit 1916 en beslaat (deels met terugwerkende kracht) de periode van de WO-I: bedrijfswinsten tijdens WO-I worden vergeleken met de winsten van vóór dat tijdvak en het meerdere wordt belast met 30%. Er zijn nog geen documenten boven tafel gekomen die aantonen dat de ondergang van Pierre of zijn bedrijf mede veroorzaakt is door deze specifieke vorm van belasting.

Wel is relevant om in ogenschouw te nemen dat Eduard van Puijenbroek en zijn bedrijf langdurig in de clinch heeft gelegen met de belastingdienst over.....oorlogswinstbelasting. Het gaat dan niet om enkele duizenden guldens maar om vele tonnen. Dat laatste geldt overigens ook voor de firma van Besouw die voor de OW-belasting tonnen reserveerde in de jaarrekening, maar dit terzijde.

Eduard gaat niet zachtzinnig om met de belastingdienst, zo valt o.a. te lezen in een brief van 18 augustus 1923 waarin hij stelt:

- *ik ga niet akkoord met uw cijfer van f 96.000, dat is gebaseerd op willekeur*
- *wij zouden geweigerd hebben uw ambtenaren inzage te geven in de boeken; dat is een leugen*
- *de vorige keer is het u gelukt ons te knevelen, wij hopen dat de Raad van Beroep de bedoeeling van de wet zal volgen*

Met andere woorden: Eduard had zelf ook nog wel wat appeltjes met de belastingdienst te schillen!

Desondanks is de kwestie van de OW-belasting een mogelijke verklaring voor de ondergang van het bedrijf van Pierre van de Lisdonk, naast andere belastingschulden, familie-conflicten over de hoogte en uitbetalingen van erfdelen en wellicht verkeerde investeringen.

1.6 waar zijn Pierre en zijn gezin tijdens de openbare verkoop?

Opvallend is dat het gezin van de Lisdonk in augustus 1923 (wanneer de inboedel openbaar wordt verkocht) Goirle eventjes verlaat; hieronder de gezinskaart uit Best waar men tijdelijk verblijft.

Namen van het Bloed 321													
Nummers in Lijst de bedrijfs goederen	VERLIJSTEN	VOORKEUR	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN	VERLIJSTEN
1	12/10/1923	Lisdonk van de Tilburgseweg 21	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923
2	12/10/1923	Lisdonk van de Tilburgseweg 21	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923
3	12/10/1923	Lisdonk van de Tilburgseweg 21	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923
4	12/10/1923	Lisdonk van de Tilburgseweg 21	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923
5	12/10/1923	Lisdonk van de Tilburgseweg 21	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923
6	12/10/1923	Lisdonk van de Tilburgseweg 21	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923	Goirle 11	12/10/1923

Wij vermoeden dat er een direct verband bestaat tussen de tijdelijke verhuizing en de uitverkoop op last van de belastingdienst. Hoe dan ook, na 3 weken is het gezin weer terug in Goirle en neemt opnieuw zijn intrek in de woning aan de Tilburgseweg, thans nr 21.

1.7 tussen hypotheses en conclusies

Zijn er verbanden te leggen tussen de in deze paragraaf geschetste ontwikkelingen? Harde bewijzen kunnen we niet leveren maar we durven wel enkele mogelijke relaties te schetsen en vraagtekens te plaatsen bij beweringen die we elders aantreffen:

- De bewering van Janson dat Johan de ziel van het bedrijf was en dat Pierre niet was opgewassen tegen de eisen om een bedrijf te leiden, is niet langer houdbaar. Johan heeft het bedrijf slechts een paar jaar (mede) geleid, zijn financiële nalatenschap is negatief (maar dat kan een boekhoudkundige truc zijn geweest om successierechten te ontwijken). Pierre is in wezen 16 jaar directeur geweest (sinds de dood van Johan in 1908) en het bedrijf heeft onder zijn leiding een zekere bloeiperiode gekend.
- Wat Pierre bewogen heeft om eind 1918 niet over te gaan tot uitbetaling van de erfdelen van zijn 4 zusters, is één groot raadsel. Het speelt in een tijd dat het hem economisch voor de wind gaat maar toch heeft hij zijn bedrijfswinsten aangewend voor andere investeringen/doeleinden. Waarom? Wij hebben geen idee.
- Zijn argument dat de waarde van het bedrijf initieel te hoog is vastgesteld toen eind 1908 onder leiding van notaris Maas de "schuldbekentenis" is opgemaakt, doet wat gekunsteld aan. Allereerst komt hij hier formeel pas mee op de proppen als hij door zijn zwager voor het gerecht gedaagd wordt. Ten tweede: hij zou conform afspraak in elk geval vanaf 01-10-1918 hebben kunnen beginnen met (uit)betalen en ondertussen de onderhandelingen openen over vermindering van zijn betalingsverplichtingen.
- Geheel los hiervan is het aannemelijk dat het uitbetalen van de erfdelen van/aan zijn zusters, de facto de val van Pierre en het bedrijf heeft ingeleid. Het gaat uiteindelijk om een aanzienlijk bedrag waarvoor het bedrijf (vermoedelijk) de hypothecaire le

Toch kunnen we hier met enige moeite wel uit opmaken wanneer begin en einde van het faillissement hebben plaatsgevonden:

start 30-07-1924
einde 25-10-1927
rekening en verantwoording 18-05-1928

Om een indruk te krijgen van de bedragen waar het om gaat: de curatoren komen qua schulden aan een bedrag van f 309.705,9; de baten bedragen f 119.262,63 en dus een tekort van f 190.443,29.

HERHALING:	
De schulden bedragen	* gld 309.705,94
De baten "	+ " 119.262,63
Zoodat er een tekort is van	+ gld. 190.443,29
=====	
Aldus opgemaakt door ons, Curatoren, op 18 Augustus 1924.	
(Weg) Th. v. d. L. (Weg) Th. v. d. L.	

12 tot slot: wat gebeurt er met Pierre en zijn gezin?

Vrij snel na het uitspreken van het faillissement (30-07-1924) vertrekt het gezin naar Wilrijk (ingeschreven d.d. 19-08-1924). Maar dochter Alice heeft zich reeds begin 1924 in Antwerpen gevestigd en we komen haar in de politie-archieven op verschillende adressen tegen:

- Tolstraat 32
- van Arteveldestraat 4
- Verdussenstraat 72

Vermoedelijk verkeert Alice toch wel wat tegen de zin van haar ouders in Antwerpen want bij de politie van Antwerpen meldt zich op enig moment een Tilburgse rechercheur. Dat kan niet anders gebeurd zijn dan op aangeven van de ouders. Alice is op dat moment (1 april '24) nog minderjarig en zij leeft "in boelingschap" met ene Alphons van Tilborg. We komen de term 'boelingschap' vaker tegen in de papieren van Alice. In de literatuur (*De Rossaert & zijn passanten* van Eliane van den Ende) vinden we hierover: Een 'boel' betekent een 'bijslaap', een minnaar. In de 16e eeuw betekent het Middelnederlandse woord 'boeleren' een ongeoorloofde vrijpartij hebben. De 19e-eeuwse Antwerpse archieven gebruiken vaak 'in boelingschap leven'. In die puriteinse periode heeft het een negatieve bijklank.

Bovendien heeft deze bijslaap geleid tot een zwangerschap. En los daarvan heeft de vriend en aanstaande vader volgens de Tilburgse agent een slechte naam: bij 3 werkgevers ont-
slagen vanwege misbruik van vertrouwen en zijn ouders hebben de hierdoor ontstane

STAD ANTWERPEN Hoofdcommissaris van Politie	VERSLAG
OPSPORINGSDIENST	
	Heden middag bood zich ten bureele van den Opsporingsdienst aan den Inspecteur van Politie 1 ^o klasse Hoofd der Recherche, St e v e n s, te Tilburg die in opdracht der ouders de minderjarige van de L i s d o n k Alice Louisa, Johanna Maria, geboren te Goorle Nederland den 21-6-1904, kwam opzoeken.
	Sit meisje woont thans in boelingschap met van T i l b o r g Alphons Henri, geboren te Bearle Passen den 26-5-1903, te Antwerpen Verdussenstraat N ^o 72.
	Na een onderhoud met den Inspecteur voornoemd, is dit meisje vrijwillig met hem terug naar Holland vertrokken om hare ouders te verzoeken.
	Volgens inlichtingen ons door den Heer St e v e n s verstrekt, is van T i l b o r g een jongen die een slecht verleden heeft en werd hy reeds uit drie betrekkingen weggejaagd voor misbruik van vertrouwen. De ouders hebben echter telkens het tekort bijbetaald.
	van de L i s d o n k Alice is in zwangeren toestand.
	Antwerpen den 1 April 1924.
	De adjunct-commissaris van Politie,
	<i>Van den Steen</i>

tekorten steeds aangezuiverd. Wat de precieze oorzaak of aanleiding is geweest voor de ouders van de Lisdonk om dochter Alice terug naar huis te halen, is moeilijk te achterhalen, wellicht een combinatie van factoren. Hoe dan ook, Alice is 30-08-1924 getrouwd met Alphons van Tilborg:

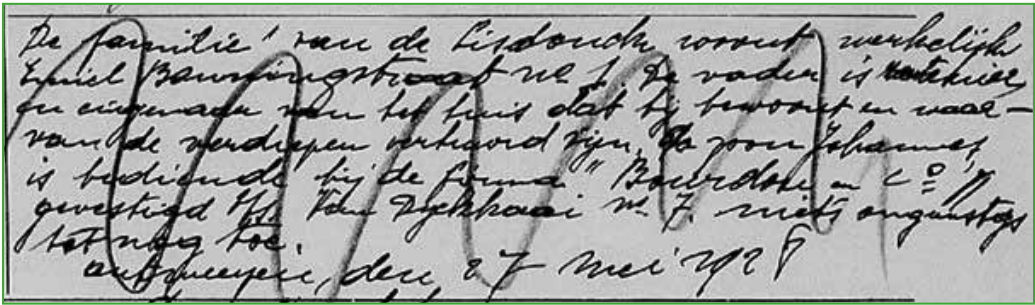

Of haar ouders aanwezig waren bij dit huwelijk (en eventueel voor toestemming getekend hebben), hebben we niet kunnen achterhalen. Ook al zijn volgens de Belgische wetgeving huwelijksakten na 75 jaar openbaar, feitelijk ligt de grens op 100 jaar (of nog langer.....).

Maar zoals vermeld: de rest van het gezin trekt (net voor het huwelijk) d.d. 19-08-1924 naar België, althans.....dat vinden we als vestigingsdatum in het archief van de vreemdelingenpolitie. In de bevolkingsadministratie van Goirle komen we 23-09-1924 tegen als datum uitschrijving.

GEBLACHTNAAM (Eenheidsnaam der vrouw)		VOORNAMEN (Eenheidsnaam der vrouw)		Burgerlijke Stand Goirle		STAD ANTWERPEN	
1. van de Lisdonk, Alice		2. van de Lisdonk, Alice		3. van de Lisdonk, Alice		4. van de Lisdonk, Alice	
5. van de Lisdonk, Alice		6. van de Lisdonk, Alice		7. van de Lisdonk, Alice		8. van de Lisdonk, Alice	
9. van de Lisdonk, Alice		10. van de Lisdonk, Alice		11. van de Lisdonk, Alice		12. van de Lisdonk, Alice	
13. van de Lisdonk, Alice		14. van de Lisdonk, Alice		15. van de Lisdonk, Alice		16. van de Lisdonk, Alice	
17. van de Lisdonk, Alice		18. van de Lisdonk, Alice		19. van de Lisdonk, Alice		20. van de Lisdonk, Alice	
21. van de Lisdonk, Alice		22. van de Lisdonk, Alice		23. van de Lisdonk, Alice		24. van de Lisdonk, Alice	
25. van de Lisdonk, Alice		26. van de Lisdonk, Alice		27. van de Lisdonk, Alice		28. van de Lisdonk, Alice	
29. van de Lisdonk, Alice		30. van de Lisdonk, Alice		31. van de Lisdonk, Alice		32. van de Lisdonk, Alice	
33. van de Lisdonk, Alice		34. van de Lisdonk, Alice		35. van de Lisdonk, Alice		36. van de Lisdonk, Alice	
37. van de Lisdonk, Alice		38. van de Lisdonk, Alice		39. van de Lisdonk, Alice		40. van de Lisdonk, Alice	
41. van de Lisdonk, Alice		42. van de Lisdonk, Alice		43. van de Lisdonk, Alice		44. van de Lisdonk, Alice	
45. van de Lisdonk, Alice		46. van de Lisdonk, Alice		47. van de Lisdonk, Alice		48. van de Lisdonk, Alice	
49. van de Lisdonk, Alice		50. van de Lisdonk, Alice		51. van de Lisdonk, Alice		52. van de Lisdonk, Alice	
53. van de Lisdonk, Alice		54. van de Lisdonk, Alice		55. van de Lisdonk, Alice		56. van de Lisdonk, Alice	
57. van de Lisdonk, Alice		58. van de Lisdonk, Alice		59. van de Lisdonk, Alice		60. van de Lisdonk, Alice	
61. van de Lisdonk, Alice		62. van de Lisdonk, Alice		63. van de Lisdonk, Alice		64. van de Lisdonk, Alice	
65. van de Lisdonk, Alice		66. van de Lisdonk, Alice		67. van de Lisdonk, Alice		68. van de Lisdonk, Alice	
69. van de Lisdonk, Alice		70. van de Lisdonk, Alice		71. van de Lisdonk, Alice		72. van de Lisdonk, Alice	
73. van de Lisdonk, Alice		74. van de Lisdonk, Alice		75. van de Lisdonk, Alice		76. van de Lisdonk, Alice	
77. van de Lisdonk, Alice		78. van de Lisdonk, Alice		79. van de Lisdonk, Alice		80. van de Lisdonk, Alice	
81. van de Lisdonk, Alice		82. van de Lisdonk, Alice		83. van de Lisdonk, Alice		84. van de Lisdonk, Alice	
85. van de Lisdonk, Alice		86. van de Lisdonk, Alice		87. van de Lisdonk, Alice		88. van de Lisdonk, Alice	
89. van de Lisdonk, Alice		90. van de Lisdonk, Alice		91. van de Lisdonk, Alice		92. van de Lisdonk, Alice	
93. van de Lisdonk, Alice		94. van de Lisdonk, Alice		95. van de Lisdonk, Alice		96. van de Lisdonk, Alice	
97. van de Lisdonk, Alice		98. van de Lisdonk, Alice		99. van de Lisdonk, Alice		100. van de Lisdonk, Alice	

In het politiedocument treffen we (het is dan mei 1928) nog enkele opmerkingen aan die - weliswaar doorgestreept - zeer de moeite van het vermelden waard zijn.

Hier staat: De familie van de Lisdonk woont werkelijk Emiel Banningstraat no 1. De vader is rentenier en eigenaar van het huis dat hij bewoont en waarvan de verdiepen verhuurd zijn. De zoon Johannes is bediende bij de firma "Bourdon & Co", gevestigd aan de Ernest van Dijckkaai no 7, niets ongunstigs tot nog toe. Antwerpen, den 27 mei 1928

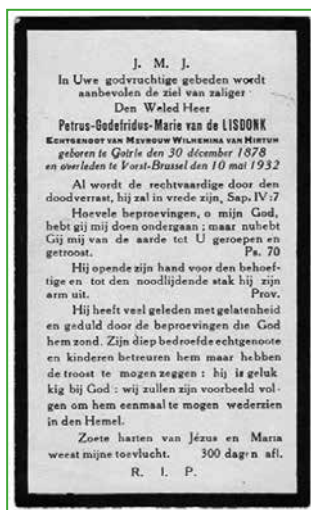
Allereerst roept de term rentenier vraagtekens op. Pierre is door het faillissement al zijn zakelijke en privébezittingen kwijt geraakt en dus valt er bij eerste oogopslag weinig te rentenieren. Maar het is natuurlijk heel wel mogelijk dat hij vóór of buiten zijn faillissement geld en bezittingen heeft overgebracht naar België. In hedendaagse termen zouden we

dat – als hiervan al sprake is geweest – een vorm van paulianeus handelen kunnen noemen.

Maar kunnen we hier nog iets van terugvinden? Als er sprake was van een huis als eigendom, zal dit ongetwijfeld als zodanig geregistreerd zijn geweest. Daartoe hebben we het Belgische Kadaster benaderd, althans, de FOD (=Federale OverheidsDienst) Financiën waar het Kadaster onder valt. Het antwoord spreekt voor zich:

Tot besluit een tweetal pasfoto's uit het politiedossier, gedateerd mei 1928. Of de foto's ook exact van die tijd zijn, is niet bekend. Wel lezen we dat Pierre op dat moment ziekelijk is en dat zijn vrouw namens hem tekent.

Pierre overlijdt 4 jaar later op 10 mei 1932 in Vorst, bij Brussel. Hij is slechts 53 jaar oud geworden.

Corrie Robben-van Zantvoort, een vondeling die vondst werd ...

Door: Ben Loonen

Niet iedereen zegt ja tegen een portret, dus heb ik mijn schepnet maar eens in de vijver van 't Heem gestoken. Het zijn per slot van rekening portretten die in Rond de Schutsboom komen. En een schilder zou al helemaal geen nee mogen zeggen, al zijn deze portretten met woorden en niet met waterverf. Corrie Robben-van Zantvoort (Eindhoven, 7 maart 1947) tref ik op zaterdagmorgen 6 juli 2024 waar ik haar verwacht aan te treffen: aan de gezellig volle tafel waar koffie wordt gedronken. Tegenover haar Bernard, haar man. Er wordt een stoel voor me gehaald en ik neem plaats aan de kop van de tafel. Het duurt niet lang of ik heb haar gevangen, vooral na wat extra lokaas: het moet van Norbert. Aan tafel

gaat het gesprek over die arme Dick Schoof die door Geert Wilders als slappe hap werd weggezet, over Fleur Agema die op X de eenheid van het kabinetsbeleid onderuit haalde tijdens het debat over de regeringsverklaring. Aan onze hoek van de tafel is het duidelijk: die vreselijke Smartphones, het onfatsoen om er de hele tijd op te turen terwijl er iemand aan het woord is. Iemand merkt snedig op: het duurt niet lang meer of er worden kinderen geboren met een Smartphone in de hand. Heerlijk die tafel in 't Heem: daar zitten mensen die verstandiger zijn dan de mensen in vak K. Ik spreek met Corrie af in huize Robben aan het Oranjeplein, maar eerst een foto van haar op het Heemerf. Wat is een favoriete plek? Corrie gaat met mij naar de heemtuin, zij op de voorgrond, de teunisbloemen op de achtergrond. Ad van de Ven zegt me dat de teunisbloem niet inheems is en eigenlijk niet thuishoort op 't Heem. Ach, dat wist ik niet, ik kan het nauwelijks geloven. Maar op 't Heem zullen ze wel weten wat inheems is.

Opeens is het bloedheet op dinsdag 9 juli. In de avond geldt code oranje: onweer, storm, enorme hoeveelheden water. Omdat de bel het niet doet vangt Bernard me stipt om 15.00 uur op in het portaal van Hof van Orange, het fraaie onderkomen waar Corrie en Bernard nu al weer zes jaar wonen. Het gebouw heeft van het te grote Oranjeplein twee pleinen gemaakt, met de Hemelwenk en groen aan de ene kant, het stenige parkeerterrein voor Gemeentehuis en het gebouw Opdidakt – alle zorg onder een dak, en Leyhof aan de andere kant. Bernard was meteen gewend, Corrie denkt met weemoed terug aan de tuin in de Bergstraat waar ze zo lang gewoond hebben. Het appartement 15a heeft een grote woonkamer, maar Corrie vindt de keuken aan de kleine kant, zij is groter gewend. Als er thee is gaan we er eens goed voor zitten, Bernard trekt zich terug in zijn hok barstensvol met langspeelplaten, cd's, boeken.

We hebben het eerst over de kunst van Corrie. Zij is een bedreven aquarellist van natuurfotografen. Ik herinner me twee tentoonstellingen in Galerie De Roos aan de Veldhovenring en minstens één in de potstal van het Heem. De werken vonden gretig aftrek gezien de rode stippen. Ze vertelt dat ze een gedegen leerschool heeft gehad bij Peter Verbraak (1943 – 2023) aan de Goirkestraat, hij leerde haar tekenen, week in week

uit hetzelfde kommetje, totdat ze het in haar vingers had. Ze zegt dat schilderen begint bij goed kijken. Ze bekwaamde zich verder aan academie Sint Joost in Breda waar de fijne kneepjes van het perspectief geoefend werden. Maar op het appartement? Is er een atelier? Niet dus, ze spreidt haar armen boven de forse eettafel waaraan we zitten: dat is nu haar atelier. Daarom is de productie van de afgelopen jaren drastisch teruggelopen. Maar wat zie ik? Prachtige glas-in-lood

ramen. Nu blijkt dat deze kunstvorm de nieuwe passie is van Corrie. Ze is er nu zo'n zes jaar mee bezig. Ze waren met een groep in Polen, gingen een kerk binnen met wondermooie ramen. Zij ging meteen fotograferen, maar een woest gebarende vrouw maakte daar een eind aan: niet toegestaan. Ze zocht tevergeefs naar geautoriseerde prenten, een boek of iets dergelijks, maar vond niets. Ze heeft het nog niet opgegeven, want ze kent iemand die wel eens in de buurt van die kerk komt. Welnu, een paar foto's had ze toch en waar mijn bewondering naar uitgaat zijn ramen die Corrie gemaakt heeft. Een oude rot zei: dat kun jij niet, maar dat moet je niet tegen Corrie zeggen, zo begrijp ik steeds meer tijdens het gesprek.

Hebben we gemeenschappelijke grond? Kunnen we aansluiten bij een oude herinnering? Toen ik eind 1972 in Goirle kwam wonen was er Kantoorboekhandel Van Zantvoort aan de Tilburgseweg waar nu de Shoeby is. Ik herinner me Piet van Zantvoort wel (1922 – 2002), en ik moet ongetwijfeld Corrie bezig hebben gezien in de winkel; een curieuze herinnering is de grote Amerikaanse slee voor de deur waarmee Piet zich verplaatste. Ja, nou en of. Hij was als handelsreiziger veel weg, terwijl zijn vrouw en stiefdochter de winkel deden. Hij moest natuurlijk indruk maken op zijn klanten en mooie vrouwen; Corrie is heel openhartig: in elk stadje een ander schatje. De auto was een donkerrode Mercury Comet, een automaat. Een ander detail dat Corrie uit de vergetelheid terughaald is dat Piet van Zantvoort het orgel van de Sint Jan bespeelde.

Stiefdochter

Het echtpaar Van Zantvoort-Schellekens kon geen kinderen krijgen. In Veldhoven was er een zuster Reginalda (van de zusters van het Witte Klooster aan de Bredaseweg), een zus van de kinderloze Jeanne Schellekens. Deze zuster was maatschappelijk werker en had zicht op de opvang van weeskinderen. Corrie was geen wees in de eigenlijke zin, maar haar ouders waren in geen velden of wegen te bekennen: bij haar geboorte was ze te vondeling gelegd. Deze zuster Reginalda deed haar zus de suggestie tot adoptie. Op 6-jarige leeftijd kwam zij aldus bij het echtpaar Van Zantvoort-Schellekens. Ze had geen kleuterschool gehad, ze ging in Goirle naar de Sint Jozefschool en deed het daar bar slecht: onvoldoendes voor de meeste vakken, behalve voor tekenen, natuurkunde en creatieve vakken. Vermakelijk is het verhaal dat ze eens haar rapport niet thuis durfde te laten zien; ze verscheurde het in snippers en gooide die over de heg van tandarts Konings, (een allang afgebroken huis bij de Spie waar nog steeds (al 100 jaar) het H.

Hartbeeld staat. Maar de snippers werden verzameld, de puzzel werd gemaakt en alsnog kwam het rapport onder ogen van de stiefouders. Ik gebruik het woord met opzet met alle ongunstige bijbetekenissen, want ik krijg niet de indruk dat Corrie daar veel liefde heeft ervaren. Na de lagere school ging ze twee jaar op internaat in Koningsbosch ("daar zou ik wel een boek over kunnen schrijven, maar ik heb de puf er niet voor"), vervolgens naar de Mater Amabilis huishoudschool in Goirle waar ze het wel goed deed en allerlei deelgetuigschriften verwierf. Goede genius was hier z'r Aquinata, maar ze vermoedt dat ze bij stiefvader in het gevlj wilde komen want dan rekende hij een schappelijke prijs voor de schriften en de kantoorbenodigdheden. Met 13 jaar kwam Corrie in de winkel, lange dagen van 8.30 uur tot 18.30 uur, terwijl er nog tot 23.00 uur alles beprijsd moest worden. Ze heeft er tot lang in haar huwelijk gewerkt, al is gesloofd misschien een beter woord. Haar stiefmoeder Jeanne (1923 – 1977) stierf jong (met 53 jaar); nadat een Poolse bruid de scepter ging zwaaien ging het bergafwaarts met de zaak tot en met het faillissement.

In 1969 trouwde ze met Bernard Robben. Bernard en ook Corrie niet hebben zich nooit geschaamd om te zeggen dat ze "moesten" trouwen. Dat betekende met de billen bloot bij pastoor Gerard van Riel. Hij moest het feit accepteren, maar vond wel dat Corrie al haar slechtheden aan hem moet vertellen. Hoe Corrie het precies gezegd heeft weet ik niet, maar het komt in de buurt van: pastoor, u kunt de pot op, dat doe ik echt niet. Ze kregen een tweeling, Barbara en Jolande (1969), een jaar later Bas (1970). Van Bas hebben Corrie en Bernard een kleindochter Sem die 21 jaar is. Eerst woonden zij in Tilburg in Maarschalk Wavellstraat, daarna in de Wethouder Vekemansstraat, een grote woning van de Woningstichting, en toen kwam de tijd dat haar fameuze schoonvader Cees Robben (1909 – 1988) iemand nodig had die een oogje in het zeil hield en die hem kon helpen met de steeds

grotere ongemakken van ouderdom en het glaasje. Dat werd dus een verhuizing naar de Bergstraat 118j dat ze konden kopen "met pa erbij". Zes jaar hebben ze Cees in huis gehad; hij had een eigen stek (een verbouwde keuken) waar hij zijn Prent van de Week tekende en een eigen kamer, maar verder was hij als gezelligheidsmens altijd wel te vinden in hun woonkamer. Corrie heeft het nooit als een last ervaren, ze kon goed overweg met Cees. Bij Bernard lagen de verhoudingen met "pa" wat gecompliceerder. In portret 162 van Bernard (1945) door Herman van Rouwendaal wordt één zinsnede besteed aan Corrie, hij beweert dat ze door haar schoonvader sterk gestimuleerd is om te schilderen. In dat portret gaat het ook over de langjarige betrokkenheid van Cees bij 't Heem en de late betrokkenheid van Bernard. Nu 20 jaar laten zien Bernard en Corrie terug op een constante aanwezigheid en inzet, Corrie wat meer dan Bernard. Samen met Gonneke en Maria zetten ze koffie; Corrie vooral is het gezicht van 't Heem geworden. Als iemand iets moet weten moet je naar Corrie. Ze heeft een gulle lach, ze kijkt je indringend aan. Ze heeft belangstelling voor de ander. Ze maakt zich zorgen over het oude volkje dat op 't Heem samenkomt.

Dat een hele lichterding ouden is gestorven, is de natuurlijke loop der dingen, maar het gaat wel hard. Daarnaast zijn er een aantal sub-ouden ernstig ziek. We hebben het over Emily Vekemans die opeens “weg” was, een heel markante vrouw, we hebben haar beiden vanuit een andere invalshoek vrij goed gekend.

Met aquarel, glas-in-lood, familiegeschiedenis, ‘t Heem is het hele verhaal nog niet verteld. Corrie heeft tal van andere vrijwilligersactiviteiten gedaan, zoals workshops creativiteit voor kankerpatiënten in een inloophuis aan het Wilhelminapark in Tilburg. Wat mij ten slotte interesseert is of ze – zoals in Spoorloos – op zoek is gegaan naar haar natuurlijke ouders. Dat blijkt zo te zijn, maar ze heeft heel lang gearzeld en gewacht. Via de hoogbejaarde zuster Reginalda had ze een goede bron die haar verder kon verwijzen naar gemeentelijke archieven in Helmond. Uiteindelijk – lang verhaal kort – heeft ze haar moeder “gevonden” d.w.z. een doodsprentje; ze is op 71-jarige leeftijd overleden. Ze bleek een reeks mannen gehad te hebben bij wie ze een kind kreeg voor wie ze niet kon zorgen. Corrie heeft dus nog ergens halfzussen en – broers rondlopen. Ze zijn allemaal in een kindertehuis grootgebracht.

Zo zit Corrie haar levensverhaal te vertellen in haar appartement dat uitziet op de Kalverstraat; om de hoek ligt de locatie waar ze zolang gewoond en gewerkt heeft. Ze weet zo nog mensen aan te wijzen die daar “altijd” gewoond hebben, ze kent sowieso heel veel mensen in Goirle. Bij het tweede kopje thee eten we een Mister Choc, Rocher noir praliné. Het is een blok heerlijke chocolade die je niet in een keer in je mond kunt stoppen. Corrie vertelt me dat Bernard het in schijfjes snijdt en zorgvuldig proevend het blok verorbert. Het is enkel te koop bij Aldi France, een bevriende relatie voert de heerlijkheid voor haar in. We maken weer enkele foto’s, nu niet met teunisbloemen, maar met klaprozen in glas-in-lood. We kijken vrijelijk rond, naar de santekraam van heiligenbeelden van Bernard op de antieke kast, maar vooral naar de sculpturen in monochroom, het lijken wel bronzen beelden. Maar het is gips, knap gedaan met veel uitdrukking. Hier zou ook nog wel eens de wortel kunnen liggen van Corrie’s kunstenaarschap. Die beelden werden niet verkocht in Kantoorboekhandel van Zantvoort, maar opgeslagen in het magazijn: de vlucht naar Egypte, Madonna met kind, het corpus Christi en vele andere. Zij moest met een of ander spul kleur aanbrengen op de witte ondergrond en soms kleine beschadigingen repareren. We kijken nog even in Bernards hok, getuige van zijn verzameldrift. Dit jaar zijn ze 55 jaar getrouwd. Het boek Spreuken heeft het over de sterke vrouw en vraagt: wie zal haar vinden? Corrie was een vondeling maar werd voor Bernard een vondst. En dan gaan we. Buiten is het broeierig warm, code oranje voor later die avond zal niet uit de lucht gegrepen zijn ...

Taxibedrijf Walsmits, een korte geschiedenis

Door: Marion Hogendoorn-Konings

Door het zoeken naar een foto en het noteren van de daarbij behorende namen kwam bij oud-medewerkster Marion Hogendoorn-Konings het idee op om in het kort het verhaal van Taxibedrijf Walsmits op te schrijven. Dankzij de hulp van de kinderen van Piet en Fien Walsmits lukte haar dit. Haar verhaal volgt nu hieronder.

De boerderij van Chris Vermeer voor de verkoop aan Piet en Fien Walsmits.

Twee bekende Goirlenaren, Piet en Fien Walsmits, stonden vroeger in Goirle al jaren bekend als twee eenvoudige, hardwerkende mensen met hun kolenhandel.

Daar de kolenindustrie en kolenhandel rond de zeventiger jaren steeds minder werden omdat iedereen in Nederland sinds 1962 op aardgas aangesloten werd, besloten Piet en Fien een andere weg te gaan bewande-

len door een taxibedrijf op te starten.

Dat hun bedrijfje in de toekomst later uit zou groeien tot een groot florerend en bloeiend Taxibedrijf, hadden Piet en Fien indertijd nooit kunnen of durven dromen.

Met de oliecrisis op 4 November 1973, tijdens de eerste autoloze zondag, startten Piet en Fien met de benodigde vergunningen vanuit de Wethouder van de Lisdonkstraat, tegenwoordig de Schietspoel, hun taxibedrijf op.

Het felgroene Renaultje 12TL, waar Piet en Fien destijds hun taxiritjes mee reden werd al snel een bekende verschijning in het straatbeeld van Goirle. In korte tijd nam de vraag naar het taxi- en ziekenvervoer enorm toe, en breidden Piet en Fien hun kleine bedrijfje geleidelijk aan uit met enkele wagens. De naam "Taxi Walsmits" werd in deze jaren al snel een waar begrip in Goirle.

Omstreeks 1975, verhuisde het gezin naar een oude boerderij, gelegen aan de Hoogeindseweg 15, waar

Een van de wagens waarmee gehandicaptenvervoer gereden werd.

Het pand van Taxibedrijf Walsmits aan de Hoogeindseweg.

voorheen Chris Vermeer woonde. Het geluk duurde hier echter maar 5 jaren want op 27 juli 1980 kwam Piet door een ongeneeslijke ziekte op veel te jonge leeftijd te overlijden. Hij werd slechts 50 jaar. Hierdoor bleef Fien met 4 jonge opgroeiende kinderen achter. Ze sloeg zich echter in de volgende jaren door deze zware periode heen.

Ze had dus niet alleen een gezin met opgroeiende kinderen, maar hield ook nog eens haar taxibedrijf dag en nacht draaiende. Dagelijks 24 uur aan een stuk, zorgde Fien indertijd de gehele dag door dat het ook voor haar personeel qua eten en drinken aan niets ontbrak, en nam zelf weinig tot geen rust.

Na verloop van jaren gaf Fien rond 1990 de leiding van haar bedrijf over aan haar oudste zoon Jan Walsmits en schoonzoon Ad Mallens. Onder toezien oog van Fien, hadden Jan en Ad in voorafgaande jaren al diverse positieve en op de toekomstgerichte veranderingen in het bedrijf mee aangepast, door het wagenpark en het personeel flink uit te breiden.

Ook de deeltaxi was een vorm van vervoer waar Taxibedrijf Walsmits zijn steentje aan bijdroeg.

Mede door Ad Mallens z'n bijzondere ondernemerskwaliteiten, groeide Taxi Walsmits dan ook steeds meer uit zijn jasje, en bloeide uit tot een groot floreerend taxibedrijf.

De boerderij aan de Hoogeindseweg 15, brandde in juni 1996 geheel af, maar was inmiddels al verkocht en stond zo goed als

leeg: het bedrijf was inmiddels verhuisd naar een nieuw onderkomen aan de Nieuwkerksedijk op nummer 6A.

Rond deze tijd in 1995/1996 werd Taxibedrijf Walsmits, onder leiding van Jan Walsmits en Ad Mallens verkocht aan de BBA. (Brabantsche Buurtspoorwegen en Autodiensten). De handelsnaam van Taxi Walsmits bleef echter wel bestaan.

Onder de vlag van de BBA werd, na de verkoop van Taxibedrijf Walsmits, omstreeks 1999 besloten dat de twee Goirlese Taxibedrijven gingen samenwerken. Hierbij stationeerde Taxibedrijf Smolders zich vanaf de Tilburgseweg met zijn wagenpark en personeel aan de Nieuwkerksedijk.

Op de eerste rij zittend v.l.n.r.: Carolien van Lieshout, Anneke Visser-Verhoeven, Marion Hogendoorn-Konings, Silvia Smolders-Schalken, Marian Buenen, Jeannet v.d Hout en Serv Bechtholt; staand op de eerste rij v.l.n.r.: Wil Clijssen, John v.d Wouw, Ad Koolen, onbekend, Magda van Hest, Judith van Dongen-Coppens, Ans Ketelaars, Annet Van Gils-Mallens, Piet Mallens, onbekend; op de bovenste rij zien we v.l.n.r.: Remco of Pascal Scholze, onbekend, Barry Wijters, Marco Schoutens, Tjeerd van Berkel, Klaas Schrijver, Koen Willems, Ad Smolders en Roel de Beer. Deze foto is ergens tussen 1996 en 1998 gemaakt, kort nadat Taxibedrijf Walsmits vanaf de Hoogeindseweg naar de Nieuwkerksedijk verhuisd was.

Op deze foto staat slechts maar een heel klein gedeelte van het personeel dat in deze jaren al bij Taxi Walsmits in dienst was.

Het bedrijf was indertijd al fors uitgebreid met een groot wagenpark en personeel.

Op genoemde foto was er al een samenwerkingsverband met Taxi Smolders.

In samenwerking met Theo Smolders regelde Taxi Walsmits het vervoer rondom Goirle en omstreken. Taxibedrijf Walsmits werd in de taxibranche een bekend bedrijf in Midden-Brabant. In 2006 is de naam Taxi Walsmits voorgoed opgegaan in TCMB (Taxicentrale Midden Brabant).

Fien Walsmits bleef nog tot haar 76e jaar het bedrijf mee ondersteunen, door de kleine taxiritjes mee te blijven rijden en diverse hand- en spandiensten te verrichten.

Op 83-jarige leeftijd overleed Fien op 27 augustus 2016. Haar zoon Jan Walsmits is momenteel nog werkzaam bij de Diamant Groep. Nadat Taxi Walsmits in 2006 volledig overgegaan was naar TCMB, opende schoonzoon Ad Mallens in samenwerking met zijn toenmalig compagnon in 2009 Eetkaffee Mozes in Goirle.

Jongste zoon Rik Walsmits, is momenteel nog steeds werkzaam in de taxibranche als planner in Tilburg bij Taxicentrale Midden Brabant.

De positie van de drossaard in de heerlijkheid Tilburg en Goirle

Door: ©John van Erve – Nieuwegein (juli 2024)

Over de *functie* van de drossaard zijn de meningen over het algemeen niet erg verdeeld. Het lijkt erop dat men een redelijk beeld heeft over de inhoud van zijn functie. Maar over zijn *positie*, met name in de heerlijkheid Tilburg en Goirle, bestaan hier en daar misverstanden of misvattingen.

Enkele jaren geleden las ik een artikel over drossaard Adriaen Bernage. De auteur schreef daarin onder meer dat die drossaard een *recognitie* aan de heer moest betalen om deze functie uit te mogen oefenen. Tot hiertoe niets op aan te merken. Deze auteur was benieuwd wat de hoogte van die recognitie was en schreef op dat de aanstellingsbrief en de kwitantie (nog) niet waren gevonden. Hij kan zoeken tot ie een ons weegt, maar beide zal hij niet aantreffen. De aanstelling van een drossaard was een zakelijke privéaangelegenheid tussen heer en drossaard, die vaak in een onderhandse akte werd vastgelegd. Een notaris kwam daar over het algemeen niet aan te pas, en in de gevallen

dat die wel werd ingeschakeld, dan was dat (ver) buiten de heerlijkheid. De heer behield de originele akte, de drossaard kreeg een authentieke kopie ervan uitgereikt. De kopie verdween in het privé-archief van de drossaard. Wel werd de aanstelling van de drossaard in het schepenenprotocol geregistreerd. De drossaard was dus niet in dienst van de heerlijkheid, maar hij was als diens vertegenwoordiger in dienst van de heer. In de dorpsrekeningen tref je dan ook geen kwitantie(s) aan van de betaling(en) van de recognities. Kortweg moest de drossaard in zijn bestuurlijke taak toezicht houden op de naleving van de rechten van de heer en op de financiële huishouding van de heerlijkheid. De heer wilde immers niets liever dan geld verdienen aan zijn heerlijkheid.

Om de werkzaamheden van zijn bestuurlijke taak naar behoren te kunnen verrichten werd de drossaard een jaarlijks traktement toegekend, dat betaald zou moeten worden uit de schatkist van de heerlijkheid. Dat traktement was geen salaris, maar een onkostenvergoeding. Reis- en verblijfskosten en andere kosten die hij ten behoeve van zijn functie moest maken moesten van dit traktement betaald worden. Dat lijkt mooier dan dat het daadwerkelijk was. De bodem van de heerlijkheidsschatkist was regelmatig in zicht en er moest dus bezuinigd worden. Van de drossaards Van Weesp, Verschueren, Bernage en Maes werd het traktement door de schepenen ingetrokken. Voor het maken van kosten moest de drossaard toestemming aan de schepenen vragen en later gespecificeerd worden gedeclareerd. Kosten waarvoor geen toestemming was verleend werden niet vergoed. Hiervoor hebben we gezien dat de drossaard een recognitie aan de heer moest betalen om deze functie te kunnen en mogen uitoefenen en dat het traktement was ingetrokken.

De drossaard verkreeg zijn inkomsten om van te leven uit bijvoorbeeld een deel van de opbrengst van een publieke verkoop van goederen, zijn aanwezigheid bij het schouwen van wegen en sloten, het afhoren van dorpsrekeningen etc.

Uit het voorgaande kan al afgeleid worden dat de drossaard "*de baas*" van de schepenen op een misvatting berust. Hierna wil ik die misvatting verder uit de wereld helpen en iets meer uitleggen over de functie van de drossaard.

Bij de Reformatie in 1648 veranderde de functienaam van schout in die van drossaard. Aan de functie-inhoud veranderde niets. Een schout of drossaard werd voor het leven door de heer aangesteld. Slechts een keer in de geschiedenis van de heerlijkheid werd daarvan afgeweken. Bij de Reformatie werd namelijk de katholieke schout De Roij vervangen door de gereformeerde drossaard Van Weesp.

Niet alleen in Tilburg en Goirle, maar ook op meer plaatsen klikte het vaak niet tussen een heer en zijn drossaard. Regelmatig waren er heren die van hun drossaard af wilden. Maar daar stak de Kanselarij in Brussel een stokje voor. De Kanselarij vond dat de heer aan het contract met zijn drossaard was gehouden. Alleen als hij kon aantonen dat deze ernstig tekort schoot mocht hij tot ontslag overgaan.

Sedert 1453 mocht de heer van Tilburg en Goirle jaarlijks zeven schepenen aanstellen. Naast hun rechtsprekende taak hadden zij ook een bestuurlijke taak. Zij vormden het dorpsbestuur van de heerlijkheid en waren bevoegd om de maatregelen te nemen die in het belang van de heerlijkheid waren. Dat de drossaard vaak bij de vergaderingen van de schepenen aanwezig was, wil niet zeggen dat er een hiërarchische verhouding bestond. Hij was er als vertegenwoordiger van de heer aanwezig en was, volgende het Reglement van Tilburg en Goirle, eigenlijk niets anders dan een procesbewaker. Ook als de drossard niet aanwezig was of boos de vergadering uitliep (dat kwam nog weleens voor), waren het de schepenen die de besluiten namen. Besluiten werden zoveel mogelijk gezamenlijk, ieder vanuit haar eigen verantwoordelijkheid, genomen en opgetekend.

De ene heer is de andere niet. Van Grobbendonck woonde vrijwel vast op het kasteel aan de Hasselt, prins Willem van Hessen is er hooguit een dag geweest en Van Hogendorp woonde er weer vrijwel permanent. Als de heer er niet was moesten bepaalde zaken toch doorgang vinden. Denk maar aan het benoemen van schepenen, andere heerlijkheids-functionarissen en bijvoorbeeld notarissen en procureurs.

Het was dan vaak de drossaard die het voortouw nam. Hij was immers de vertegenwoordiger van de heer. Op eigen houtje maakte hij een lijstje van de te benoemen schepenen voor het komende jaar. Dat lijstje zond hij naar de particulier secretaris van Van Hessen en kreeg na enige tijd een getekende en bezegelde aanstellingsakte terug. Ook andere personen werden door hem aangesteld en in aanwezigheid van de schepenen beëdigd, terwijl de heer daartoe bevoegd was. Hij nam daarmee een competentie aan die hem niet toekwam. Dat heeft later tot grote spanningen geleid tussen de heer en de drossaard, maar ook tussen de schepenen en de drossaard.

Dan is er nog de rechtsprekende kant van het verhaal. De drossaard was de aanklager en de schepenen waren de rechters. De drossaard was in zijn doen en laten tijdens een

procedure met handen en voeten aan de schepenen gebonden. Alleen bij ontdekking op heterdaad van een delict mocht hij direct eigenhandig optreden. In alle andere gevallen had hij toestemming van de schepenen nodig om tot arrestatie over te gaan. Maar ook voor het toepassen van allerlei andere rechtshandelingen had de drossaard toestemming van de schepenen nodig. Denk daarbij aan bijvoorbeeld het willen confronteren van gearresteerden met elkaar, het vrijlaten van een gevangene etc. Beide machten waren dus strikt gescheiden. Wie "de baas" van wie was is in de rechtspraak niet ter zake dienend. De hoogste verantwoordelijkheid lag mijns inziens bij de schepenen.

Er is een drossaard geweest die het met het rechtsprekende gedeelte van zijn taak niet zo nauw nam. Hij was traag bij het instellen van onderzoeken naar delicten en het voeren van processen. De schepenen hebben dit tot twee keer aangekaart bij de landelijke overheid. Bij de tweede keer leidde dat tot een veroordeling en moest de drossaard een fikse boete betalen.

Een goed voorbeeld, waarbij tot uitdrukking komt dat er geen hiërarchische verhouding tussen drossaard en schepenen bestaat, is de nasleep van een crimineel proces tegen vorster Johannes Weltij. Een uniek crimineel vonnis leidde tot deze nasleep. De drossaard distantieerde zich nadrukkelijk van deze nasleep en *absenteerde* zich telkens uit de vergadering als de schepenen over die affaire gingen vergaderen en beslissingen moesten nemen. Zou hij de baas van de schepenen zijn geweest dan had hij zich er wel degelijk mee bemoeid.

Dan is er nog een laatste aanwijzing, waaruit je kan afleiden dat de drossaard de baas niet is van de schepenen. De titel van toegangsnr.14 is van oudsher al "*Archief van de schepenbank van Tilburg en Goirle*". Als de drossaard "de baas" zou zijn geweest van de schepenen, dan had de titel zeker anders geluid.

Dat drossaard en schepenen, in deze volgorde, vaak in een adem worden genoemd wil niet zeggen dat de een "de baas" is van de ander. Deze volgorde moet gezien worden als een soort uiting van beleefdheid. De drossaard vertegenwoordigde de heer, de bezitter van de heerlijkheid. Zowel drossaard als schepenen deden hun best om consensus te bereiken bij het komen tot een besluit. Niet altijd lukte dat en waren het de schepenen die uiteindelijk het besluit namen. Als een besluit volgens de drossaard in strijd was met het belang en het recht van de heer, dan gaf hij dat aan hem door. De heer kon de schepenen daarop ter verantwoording (laten) roepen.

Over drossaard Adriaen Bernage schreef ik een boek, dat in de bibliotheek van de heemkundekring is te vinden. Het boek is gebaseerd op waar gebeurde feiten, die aan de hand van een uitgebreide bronnenlijst eventueel zijn te controleren. Onderlinge verhoudingen binnen de heerlijkheid, macht en gezag, alsmede de invloed van de religie komen er uitgebreid in aan de orde. Ik beveel dit boek nadrukkelijk ter lezing aan !

Bezoek de Expositie Schoôn Plekskes in Goirle in onze Heemschuur!

Onder de titel "**Gullie amaol, schoôn plekskes in Goôl, zèèt van men**", presenteert Erfgoed Goirle De Vyer Heertganghen een grote expositie op hun eigen heemerf. De expositie bestaat uit minstens 100 aquarellen, schilderijen, etsen, tekeningen en borduurwerk van mooie locaties in Goirle en Riel uit de periode 1830-2000. We kunnen zoveel werken laten zien, vooral omdat een aantal fraters van Tilburg in Goirle woonden in het fraterklooster en nogal creatief waren. Bijvoorbeeld frater Paschalis Vervest en frater Vincens-zo de Kok, die allebei tientallen aquarellen hebben achtergelaten in evenzoveel Goirlese

Een tekening van Willy van Roy uit 1979, de boerderij van Van Kilsdonk aan de Jacobsbaan. [coll.Heem]

Wij hebben de kunstwerken speciaal voor deze expositie verzameld vanuit het particulier bezit, via een oproep in het Goirles Belang, en daar kwamen heel veel reacties op!

Goirle en Riel hadden zelf ook nogal wat amateurschilders van naam, zoals Willy van Rooij, Cees Robben, Koen Hartman, Ton van de Wildenberg (oud-burgemeester), Martijn de Boer en John Wolfs uit Riel.

De expositie loopt van zaterdag 7 september tot en met zondag 13 oktober.

De openingstijden zijn elke zaterdag en zondag van 13:30 -16:30 uur. De entree is gratis!

Adres: Heemerf De Schutsboom, Nieuwe Rielseweg 41-43 te Goirle.

Komt het zien, komt het zien!

*Een van de verdwenen fabrieksschoorstenen in Goirle, maar van welke fabriek??
[Coll. Heem, Paschalius juni 1989]*

*De derde kerk van Goirle, die van de H.Geest, verdween ook al in 1999.
[aquarel van Koen Hartmann, 1991]*

Verschijnen van dit periodiek werd mede mogelijk door de financiële bijdrage van:

CIVIL Support,
Ontwerp en begeleiding van projecten in de
grond-, weg- en waterbouw,
Bergstraat 35, 5051 HA Goirle tel. 013-534 70 80

VAKGARAGE Jac de Brouwer

Garage Jac. de Brouwer,
Hoge Wal 1,
5053 LG Goirle
tel. 013-543 09 35

Mozes Eetcafé, Goirle
De Hovel 45, 5051 NR Goirle
tel. 013-534 11 00
www.mozesgoirle.nl
info@mozegoirle.nl

Adviesbureau Fons Smits
Keper 55, 5051 WW Goirle
www.adviesbureausmits.nl
tel. 06-53467415

Bike Totaal Paul van Korven
Tilburgseweg 68
50512 AJ Goirle
info@paulvankorvenfietsen.nl
www.paulvankorvenfietsen.nl

Tuincentrum Remy
Beeksedijk 22
5051 PS Goirle
tel. 013-5346298
www.tuincentrumremy.nl

GEBR. STOKKERMANS
SLOOP-GRONDWERK
GOIRLE

Gebr. Stokkermans, Goirle
sloop • grond • infra • groen • asbest •
boren en zagen met diamant • transport
Tijvoortsebaan 7, 5051 HJ Goirle
tel. 013-534 25 11

Appels Makelaardij
Tilburgseweg 88, 5051 AJ Goirle
tel. 013-534 91 15
www.appels.nl
makelaardij@appels.nl

Handelsonderneming J.B.G.L. Mutsaers,
lederwaren en reisartikelen
Tilburgseweg 154 C, 5051 AL Goirle
tel. 013-536 63 06 / 013-542 19 81

